ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΕΤΟΣ ΚΕ΄ — ΜΑΪΟΣ 1950 - ΤΕΥΧ. 5

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ἘΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Ο ΕΞΟΧΩΤΑΤΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Κος CELÂL BAYAR

ΑΝΑΛΗΨΙΣ

«Κἀγώ, ὅταν ὑψωθῶ ἀπὸ τῆς γῆς
πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν»
(Ἰωάννου ιβ΄, 32).

Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ τοῦ Χριστοῦ συμπληρώνει τὴν Ἀνάστασίν Του, ἀναβαίνει πρὸς τὸν Πατέρα Του, ὑψώνεται διὰ νὰ ἑλκύση καὶ ἡμᾶς πρὸς τὸν ἑαυτόν του, κἄτι μᾶς ὠθεῖ πρὸς τὸν οὐρανόν, ἑλκύει τὴν ψυχήν μας πρὸς τὰ ἐπάνω, τὴν ψυχήν μας, τὴν μεγάλην αὐτὴν πραγματικότητα ποὺ ἄλλοτε ἦτο παρεγνωρισμένη. Τὸ σῶμά μας ἕλκεται πρὸς τὰ κάτω, πρὸς τὴν γῆν, αἱ κλίσεις μας, τὰ πάθη μας πρὸς αὐτὴν φέρονται, ἀλλ' ἡ ἐσώτερη ὕπαρξίς μας ζυμώνεται μὲ τὴν ζύμην τοῦ θείου, τοῦ τελείου, τοῦ αἰωνίου. Δὲν εἶναι ἡ τροφή μας μονάχα ὁ ἄρτος, δὲν εἶναι αἱ ὑλικαὶ ὀρέξεις καὶ τὰ γήϊνα συμφέροντα, δὲν φθάνει ἡ παραγωγὴ καὶ ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ διανομή. Ὁ ὑλισμὸς εἰμπορεῖ νὰ ξαπλώνεται, ἀλλὰ δὲν φέρει τὴν εὐτυχίαν, γεννᾷ τὴν ἀνησυχίαν, τὸν τρόμον καὶ τὴν καταστροφήν. Ὁ κόσμος δυστυχῶς εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοποθετεῖ τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα, κτίζει δύναμιν ὑλικήν, κάμνει ὅπλα, στρατούς, ἀλλ' ὅλα αὐτὰ περικλείουν τὴν ἀπειλήν. Ὁ Χριστὸς αὐτὰ τὰ παρεμέρισε, τὰ ἔβαλεν εἰς τὸ περιθώριον, εἰς τὴν πρέπουσαν θέσιν των, καὶ προέταξε τοὺς ἀνθρώπους, τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ἀδελφούς μας, ὅλοι εἴμεθα ἴσοι, καὶ ἔχομεν ψυχήν, τὸν θεῖον αὐτὸν σπινθῆρα, ὅλοι διψοῦμεν ἀγάπην, συγγνώμην, αἰωνιότητα.

Ὁ δρόμος μας ὁ ἀληθινὸς πρὸς τὰ ἐπάνω φέρει, δὲν εἶναι ἡ ζύμη τοῦ ὑλισμοῦ ποὺ πρέπει νὰ ζυμώση τὸν κόσμον, ἀλλ' ἡ ζύμη τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ ἄνθρωποι περιμένουν τὸ Εὐαγγέλιον, εἶναι ἱκανοὶ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὸ κῦμα τῆς ἀθεΐας ποὺ ἐγέννησεν ἡ ὑπνηλία των, ὁ ἐγωϊσμός των, ἡ ἁμαρτωλότητά των. Ἀντὶ νὰ ἀγρυπνήσουν, ἐκοιμήθησαν,—ἔπεσαν, ἀλλ' εἶναι ἱκανοὶ νὰ σηκωθοῦν,—ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ δύνανται νὰ ἐπιστρέψουν. Ἀπόδειξις ὅτι κἄτι περι-

μένουν, κἄτι διψοῦν, διψοῦν νὰ σωθοῦν, ἀναμένουν καλλιτέραν αὔριον, δὲν περιμένουν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐργάζονται, ἕνα πρᾶγμα ὅμως δὲν ξεύρουν καλά, καὶ τί δύναμιν ἔχει αὐτό: νὰ προσευχηθοῦν. Νὰ προσευχηθοῦν, πάντοτε νὰ προσεύχωνται, νὰ προσεύχωνται οἱ ἀρχηγοὶ διὰ τὸν λαόν, καὶ ὁ λαὸς διὰ τοὺς ἀρχηγούς, νὰ προσεύχωνται οἱ ἱερεῖς διὰ τοὺς Χριστιανούς, καὶ οἱ Χριστιανοὶ διὰ τοὺς ἱερεῖς των. Τὸ μεγαλύτερον μήνυμα ποὺ ἔχομεν νὰ φέρωμεν εἰς τὸν κόσμον εἶναι ἡ προσευχή, ἡ μεγαλυτέρα ἀποκάλυψις αὐτὴ εἶναι, ἡ μεγαλυτέρα δύναμις, τὸ ἀσφαλέστερο καταφύγιον, ἡ γαλήνη, ἡ ἀνάστασις, ἡ ἀνάληψις.

Ἡ οὐσία μας εἶναι ἡ πνευματικὴ ζωή, καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἡ ἀτμόσφαιρα, ὁ ἥλιος, εἶναι ἡ προσευχή. Μὲ αὐτὴν θὰ ζητήσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, μὲ αὐτὴν θὰ ἐξαπλωθῇ αὐτὴ καὶ θὰ ριζώσῃ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, θὰ γίνῃ κοινὸν κτῆμα καὶ θὰ δώσῃ τοὺς καρπούς της. Τότε θὰ ἔλθῃ καὶ ἡ ἀλληλεγγύη εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη ἡ πλήρης, ἐπάνω εἰς τὸ καλλίτερον σχέδιον, θὰ ἀγαπηθοῦν ὅλοι ἀναμεταξύ των, ἀφοῦ εἶναι ἀδελφοί, καὶ ὁ καθένας καὶ ὅλοι θὰ ἔχουν δικαιοσύνην, καὶ θὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀνθρωπίνη ἀξιοπρέπεια, ἡ εὐθύνη ἡ μεγάλη, ἡ χρησιμοποίησις τῆς εὐθύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας.

* * *

Ὑπάρχουν πρόδρομα στοιχεῖα ποὺ ἀναγγέλλουν μίαν τοιαύτην ἀφύπνισιν τῶν ἀνθρώπων, διότι ἀρκετὰ ἐταλαιπωρήθησαν. Ὁ πόνος εἶναι καλὸς σύμβουλος, ὑπέροχος διδάσκαλος. Ὁ Νῶε μέσα εἰς τὴν Κιβωτόν του σαράντα ἡμέρες, μέσα εἰς τὸ γύρω σκοτάδι καὶ εἰς τὴν βαθεῖαν τραγικότητα εἶδε καλλίτερα τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν ἀξίαν τῆς γῆς. Ὅμοια πρὸς αὐτὸν καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἀρρωστήσωμεν καὶ μείνωμεν εἰς τὸ δωμάτιόν μας, ἢ μείνωμεν παρὰ τὴν κλίνην προσφιλοῦς προσώπου πνέοντος τὰ λοίσθια, ἢ ὅταν ἀγρυπνῶμεν εἰς τὸ στρατόπεδον τὴν παραμονὴν τῆς μάχης, ἢ ὅταν βλέπωμεν πίσω ἀπὸ τὸ χαράκωμα μέσα ἀπὸ τὴν ἄμμον νὰ βγαίνῃ μία παπαρούνα, ὡσὰν ἀγγελιαφόρος τῆς ὀμορφιᾶς τῆς γῆς, τῆς ἀνθρωπίνης τρυφερότητος καὶ τῆς Θείας Προνοίας, ἐνθυμούμεθα ὅσους ἀφήσαμεν εἰς τὸ σπίτι, τὰ πρόσωπά των, τὴν ἀγάπην των, τὴν σύνεσίν των.

Ἡ τραγικότητά μας, ὅπως καὶ ἡ παροδικότητα μας, καταλαβαίνομεν ὅτι εἶναι ἕνας φόρος τὸν ὁποῖον πληρώνομεν διὰ τὴν ζωήν μας ποὺ εἶναι τόσον πολύτιμη καὶ ἱερή, καὶ δὲν εἶναι μονάχα φόρος, ἀλλὰ καὶ ἕνα σάλπισμα ἐγερτήριον. Ὅλα φεύγουν, ἀλλὰ καὶ κάτι μένει, καὶ ἠμποροῦμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν μὲ τὸν ποιητὴν ὅτι τὰ ἀγαθά μας ἐπάνω εἰς

τὴν γῆν καὶ αὐτὴ ἡ δόξα καὶ τὸ βασιλικὸν στέμμα κάθονται ἐπάνω μας, ὅπως ἕνα πτηνὸν εἰς τὴν στέγην μας. Ἀλλ' ἡμεῖς ἠκούσαμεν τὸ ᾆσμά του, ἐγεύθημεν τὴν γοητείαν του, ἐνοιώσαμεν τὸ μήνυμα ποὺ αὐτὸ ἔκρυπτε, τὸ μήνυμα ποὺ καὶ ἕνα χορτάρι ἀκόμη μᾶς φέρνει, ὅταν κάτω ἀπὸ τὴν ἡλιακὴν ἀκτῖνα γίνεται λυχνία ἀναμμένη εἰς τὴν Θείαν Πρόνοιαν, ποὺ ξαπλώνεναι ἐπάνω ἀπὸ ὅλους μας. Καὶ οὕτω ὅλα ἡμᾶς τοὺς ἐφημέρους μᾶς ἑνώνουν μὲ τὸν Θεὸν ποὺ μένει, μᾶς μετουσιώνουν τὴν ζωήν μας καὶ μᾶς δίνουν τὰ φτερὰ νὰ πετάξωμεν πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν αἰωνιότητα.

* * *

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ναπολέοντος κάποιος Σαρνῆ, ἔξυπνος ἄνθρωπος, ὄχι κακός, μορφωμένος, ἀλλ' εἶχε χάση τὴν πίστιν του εἰς τὸν Θεόν, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, διότι ἔγινεν ὕποπτος εἰς τὸ καθεστώς, αὐτὴ ἡ ἀδικία συμβαίνει συχνὰ εἰς τὰ ἀπολυταρχικὰ πολιτεύματα, καὶ ἡ ἀθεΐα του εἰς τὴν εἱρκτὴν ἐκορυφώθη. Οἱ ἰδικοί του ἦσαν τρομαγμένοι μὲ τὰ αἰσθήματά του αὐτὰ τὰ ἀσεβῆ, τρομαγμένοι διὰ τὴν δυστυχίαν του τὴν ἀπέλπιδα, τὴν ζωήν του τὴν ἀνηλέητη. Ἀλλὰ κάτι εἰς τὸ σκοτάδι τῆς μοναξιᾶς του ἦλθε νὰ τοῦ δώσῃ κάποια γλυκύτητα, ἕνα πράσινο χορτάρι ἐφύτρωσεν εἰς μίαν ἐκεῖ ρωγμὴν τοῦ τοίχου καὶ προσεπάθει νὰ βγῇ πρὸς τὰ ἔξω, πρὸς τὰ ἐπάνω, πρὸς τὸ φῶς. Ἐνδιεφέρθη μὲ αὐτὸ μὲ ἀνέκφραστην χαρὰν καὶ ἤρχισε νὰ τὸ ποτίζῃ καὶ νὰ τὸ περιποιῆται, ὡσὰν νὰ συνενοεῖτο μαζύ του, ὡσὰν νὰ ἤκουε τὸ σιωπηλὸ καὶ γλυκὺ ᾆσμά του, καὶ νὰ τὸ δέχεται ὡσὰν ἕνα ἀγγελιαφόρον τοῦ ὡραίου κόσμου καὶ τοῦ δημιουργοῦ του, τῆς ἀκατάλυτης προνοίας του, τοῦ μυστηρίου του ποὺ εἰσδύει παντοῦ, καὶ εἰς τὸ σκοτάδι τῆς φυλακῆς καὶ εἰς τὸ σκοτάδι τῆς συνειδήσεως καὶ εἰς τὸ ἔρεβος τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ὡς δόνησις ἀνωτέρου κόσμου. Ἡ διάνοιά του καὶ ἡ εὐαισθησία του ἔφθανεν ὡς τὶς ρίζες τῶν πραγμάτων. Ὅταν κανεὶς ἔχῃ βαθὺν ἐσωτερικὸν κόσμον καὶ ἔχῃ διαβάσῃ μεγάλους συγγραφεῖς, δίδει μεγάλην σπουδαιότητα εἰς τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα τότε τοῦ φαίνονται γεμάτα μὲ ἀξίαν πειὸ μεγάλην ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἔχει ἡ ζωή. Διὰ τὸν Ruskin π. χ. ἡ ὀμορφιὰ δὲν θεωρεῖται ὡς ἀντικείμενον ἀπολαύσεως, καμωμένο διὰ νὰ μᾶς θέλγῃ, ἀλλ' ὡς μιὰ πραγματικότητα ἀπείρως σπουδαιότερη ἀπὸ τὴν ζωήν, διὰ τὴν ὁποίαν δύναται νὰ δώσῃ κανένας καὶ τὴν ἰδικήν του ζωήν.

Εἰς τὴν εἱρκτὴν ὑπῆρχε καὶ κάποιος τοῦ ὁποίου μιὰ μικρὴ κόρη ἤρχετο συχνὰ καὶ τὸν ἔβλεπε. Αὐτὴ ἔβλεπε τὸν Σαρνῆ νὰ περιποιῆται

τὸ μικρὸ φυτὸ μὲ τόσην ἀγάπην, καὶ ἐγοητεύθη, τὸ εἶπε δὲ εἰς τὰ ἀδέλφιά της, εἰς τὸ σχολεῖόν της, τὸ ἤκουσαν πολλοί, ἔφθασε τὸ πρᾶγμα καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἡ Ἰωσηφίνα, ἡ αὐτοκράτειρα, ἐσκέφθη ὡσὰν γυναῖκα εὐαίσθητη καὶ φιλάνθρωπη: Διὰ νὰ ἀγαπᾶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἕνα πτωχὸ λουλοῦδι, θὰ πῆ ὅτι εἶναι καλός, δὲν πρέπει νὰ μείνῃ φυλακισμένος. Παρεκάλεσε τὸν Ναπολέοντα καὶ ἐπέτυχε νὰ τὸν ἀποφυλακίσῃ.

Ἕνα μικρὸ χορτάρι εἶναι πολλὲς φορὲς ἱκανὸ νὰ μᾶς σώσῃ, ὅπως ἔσωσε τὸν Σαρνῆ καὶ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικά, τὸν ἐδίδαξε τὴν Θείαν Πρόνοιαν, τὴν ἀγάπην εἰς τὸν Θεόν, τὴν καρτερίαν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν γαλήνην, καὶ τὸν ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν φυλακήν, τὸν ἔφερεν εἰς τὸ σπίτι του.

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Διάφορα.

Ο ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΣ ΞΥΛΙΝΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.

Ἔχει 54 μέτρα μῆκος, 43 μέτρα πλάτος καὶ 24 μέτρα ὕψος, χωρεῖ 5000 ἀνθρώπους καὶ εὑρίσκεται εἰς τὴν Βόρειον Φιλλανδίαν.

ΚΩΔΩΝ ΤΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ.

Εἰς τιμὴν τῶν κατὰ τὸν πόλεμον 1914—1918 πεσόντων Γερμανῶν στρατιωτῶν κατεσκευάσθη ἀπὸ χυθέντα τηλεβόλα τῶν εἰς τὸν ρηθέντα πόλεμον μετασχόντων ἐθνῶν κώδων εἰς τὸ φρούριον τοῦ Rovereto (νότιον Τυρόλον). Ὁ κώδων οὗτος κρούει ἅπαξ καθ' ἕκαστον ἔτος: τὴν 22 Αὐγούστου.

ΠΕΡΙΟΔΕΥΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ.

Μέγας ἀριθμὸς Νορβηγῶν φοιτητῶν τῆς θεολογίας περιέρχεται κατ' ἔτος μὲ ποδήλατα τὴν Νορβηγίαν, καὶ μαζὺ μὲ κήρυγμα ἢ διάλεξιν τοποθετεῖ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν εἰς περιοχὰς ἀπομεμακρυσμένας.

ΕΞΕΧΟΥΣΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΕΡΕΜΙΑΣ Ο Γ΄.

Ο ΙΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Γ΄ διεδέχθη εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον τὸν Κοσμᾶν τὸν Γ΄ τὸ ἔτος 1716, περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Μαρτίου. Κατά τι σημείωμα, δημοσιευθὲν εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ ἄλλοτε ἐνταῦθα λειτουργοῦντος Φιλ. Συλλόγου, ἡ πατριαρχεία τοῦ Ἱερεμίου ἤρχισε τὴν 25 Μαρτίου [1]. Περὶ τῆς χρονολογίας τῆς πατριαρχείας του βεβαιούμεθα καὶ ἀπὸ τὴν ἐπίσημον τουρκικὴν σφραγῖδά του τὴν ἀποτεθειμένην εἰς Τουρκικὰ ἔγγραφα. Εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἐγγράφων Χότζη ἐφέντη ἀπαντᾷ ἡ τουρκικὴ σφραγὶς μὲ τὰ γράμματα Yeremia (μὲ ἀραβικοὺς χαρακτῆρας) Patriki Konstantaniyye 1128 (ἔτος Ἐγίρας).

Τὸ ἔτος Ἐγίρας 1128 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ χριστιανικὸν ἔτος 1716. Ἡ ἑλληνικὴ σφραγὶς φέρει τὰ γράμματα Π/ΧΗΣ ΑΨΙΖ [2]. Φαίνεται ὅτι ἀργότερον χρησιμοποιήσας τὴν ἑλληνικὴν σφραγῖδα ἐχάραξε τὸ ἔτος 1717. Ἄλλη σφραγὶς τοῦ ἰδίου Πατριάρχου περιέχει τὰς λέξεις: «Ἱερεμίας ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων/πόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Πατριάρχης

---

¹) Βλέπε περιοδ. Φιλ. Συλλόγου ἔτος 1888 σ. 5. Σάρδεων Γερμανοῦ «Συμβολὴ εἰς τοὺς Πατριαρχικοὺς Καταλόγους ἀπὸ Ἁλώσεως καὶ ἑξῆς», Β, σ. 25, 26. Εἰς σημείωμα δημοσιευόμενον εἰς τὴν Ἱεροσολυμητικὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Κεραμέως Παπαδοπούλου Α΄ 211 ἀναγινώσκομεν: «Ἐξωσθέντος δὲ τοῦ ἀκόσμου Κοσμᾶ εἰς αψιστ΄ Μαρτίου 22 εἰσήχθη ὁ Καισαρείας κὺρ Ἱερεμίας». Ὥστε ἡ 25η Μαρτίου εἶναι ἡ πλησιεστέρα πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἡμερομηνία. Ἐσφαλμένως ὁ Γ. Βενδότης ὁρίζει τὸ 1715 ὡς ἔτος ἐκλογῆς τοῦ Ἱερεμίου, Ἐκκλ. Ἱστ. Δ΄, σ. 12. Διὰ τὸ ὡς ἄνω σημείωμα βλέπε «Ἑλληνομνήμων» Ζ΄ σ. 208.

²) Παραπέμπω εἰς τὴν Φωτίειόν μου Βιβλιοθήκην, μέρος Β΄ σ. 12. Ἐκεῖ θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι καὶ ἡ ἑλληνικὴ σφραγὶς τοῦ Καλλινίκου τοῦ Ἀκαρνᾶνος φέρει τὰ γράμματα Π/ΧΗΣ ΑΧΠΗ, ἤτοι τὴν χρονολογίαν τῆς πρώτης πατριαρχείας του, ἐν ᾧ ἡ τουρκικὴ φέρει τὸ ἔτος Ἐγίρας 1102=1691, καίτοι, ὡς γνωστόν, ἡ δευτέρα πατριαρχεία του ἤρχισε τὸ 1689. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται καὶ ἡ διαφορὰ τῆς χρονολογίας Ἐγίρας τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἡ προμνημονευθεῖσα σφραγὶς τοῦ Ἱερεμίου.

Οἰκουμενικός». Τὴν ἰδίαν σφραγῖδα μὲ τὸ ὄνομά του μεταχειρίζεται εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς μνημονευθείσης συλλογῆς καὶ ὁ Πατριάρχης Καλλίνικος ὁ Β'.

Πατρὶς τοῦ Ἱερεμίου ἦτο ἡ Πάτμος, διὸ καὶ ἀναγράφεται πολλάκις Ἱερεμίας ὁ Πάτμιος. Ὡς χρόνος τῆς γεννήσεώς του ὑπολογίζεται ὁ μετὰ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος (1650—1660).

Τὸν βαθμὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Ἱερεμίου ἠμποροῦμεν ὁπωσδήποτε νὰ εἰκάσωμεν ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Δημητρίου Προκοπίου, γράψαντος «Περὶ Λογίων Γραικῶν», ἂν καὶ δὲν ἦναι ἀπηλλαγμένος ὑπερβολῶν. «Εἰδήμων, ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας, τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας» [3]). Πάντως θὰ ἤκουσε τὰ μαθήματα τῆς Πατμιάδος σχολῆς, ἱδρυθείσης τὸ 1669 ὑπὸ τοῦ Καστοριανοῦ Μανουήλ. Ὁ Προκοπίου παρουσιάζει τὸν Ἱερεμίαν ἱκανὸν νὰ ἐννοήσῃ τὰ νοήματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν ἀποκλείεται λοιπὸν νὰ ἤκουσε μαθήματα καὶ εἰς τὴν Πατριαρχικὴν Ἀκαδημίαν τῆς Πόλεως. Ὁ ἴδιος Προκοπίου μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Ἱερεμίας ἦτο μελετηρός, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐνετρύφα εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου λόγου καὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν Ἁγίων Πατέρων καὶ ἐκ τῆς μελέτης αὐτῆς ἠρανίζετο τὴν προσήκουσαν διδασκαλίαν «καταρτίζων τὸ χριστώνυμον Πλήρωμα πρὸς εὐσέβειαν καὶ βίον ἄμεμπτον καὶ θεάρεστον».

Περὶ τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ ἐναρέτου βίου τοῦ Ἱερεμίου κάμνουν λόγον καὶ ὁ Προκοπίου καὶ ὁ Σκαρλάτος ὁ Βυζάντιος. «Οὗτος ἐφάνη, γράφει ὁ Βυζάντιος, ἄξιος τοῦ θρόνου, διά τε τὴν τῶν ἠθῶν χρηστότητα καὶ τὴν ἄλλην αὐτοῦ περὶ διαχείρισιν πραγμάτων ἱκανότητα» [4]). Ὁ ἀπὸ Σιναίου Κωνστάντιος τὸν χαρακτηρίζει ὡς «ἀφιλοπρόσωπον καὶ πρὸς χάριν οὐδὲν ποιοῦντα» [5]). Ὁ ἰατρὸς χρονογράφος Ἀ. Κ. Ὑψηλάντης περὶ τοῦ Ἱερεμίου γράφει ὅτι «εὐδοκίμησεν ἐν πᾶσιν» [6]).

Ὁ Ἱερεμίας μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του καὶ τὴν εἴσοδον — ἄγνωστον πότε γενομένην — εἰς τὸν μοναχικὸν βίον διωρίσθη ἐφημέριος εἰς τὴν νῆσον Χάλκην. Πῶς ἔπειτα εὑρέθη εἰς τὴν Καισάρειαν καὶ ὑπὸ ποίαν ἰδιότητα ὑπηρέτησε παρὰ τῷ Καισαρείας Κυπριανῷ μᾶς εἶναι ἄγνωστον. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι κατ' Ὀκτώβριον τοῦ

---

3) Κ. Σάθα «Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη» Γ' σ. 493—494.

4) «Κωνσταντινούπολις» Β' σ. 540.

5) «Κωνσταντινιάς» σ. 147.

6) «Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν» σ. 301. Καὶ τὰ ἄλλα τοῦ Κωνσταντίου ἀναφέρει ὁ Ὑψηλάντης τοῦ ὁποίου τὸ χειρόγραφον τῶν μετὰ τὴν Ἅλωσιν, ὡς ἀναφέρει ὁ ἀρχιμ. Γερμανὸς Ἀφθονίδης, εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Κωνστάντιος.

1707, προβιβασθέντος τοῦ Κυπριανοῦ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον Καισαρείας μητροπολίτης ἐξελέγη ὁ Ἱερεμίας [7]). Εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ συνετέλεσεν εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ Ἱερεμίου καὶ ἡ φιλία του μὲ τὸν Ἀλῆ πασᾶν, κατόπιν Βεζίρην τοῦ Σουλτάνου Ἀχμὲτ τοῦ Γ΄, ἰσχύοντα παρὰ τῷ Ἄνακτι καὶ πρὸ τῆς ἀνόδου του εἰς τὸ Βεζιρικὸν ἀξίωμα.

Περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1716, ὡς εἴδομεν, ἐξωσθέντος ἀπὸ τὸν Οἰκ. Θρόνον τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Γ΄ ἐξελέγη Πατριάρχης ὁ Ἱερεμίας. Ἀπὸ ἓν γράμμα τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Χρύσανθον (27 Μαρτίου 1716) πληροφορούμεθα ὅτι ὁ προαναφερθεὶς «ἐξώρισε τὸν Ἱερεμίαν ὄντα συνοδικὸν καὶ διαμένοντα εἰς τὴν Πόλιν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τὴν Καισάρειαν κατὰ μέσον τοῦ χειμῶνος». Ἀπὸ τὸ ἴδιον γράμμα βεβαιούμεθα καὶ περὶ τῆς μετὰ τοῦ προειρημένου Βεζίρου φιλίας τοῦ Ἱερεμίου. «Αὐτὸς μὲν (ὁ Κοσμᾶς) ἐξώσθη καὶ ἀπεβλήθη ὡς πονηρὸς καὶ ἀδόκιμος, ἀντεισήχθημεν δὲ ἡμεῖς, εὐδοκίᾳ Θεοῦ, **τοῦ νεύσαντος εἰς τὴν τοῦ ἐπιτρόπου καρδίαν,** ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνος ἀφ᾽ οὗ ἔμαθε τὰ πάντα καὶ τὴν ἐξορίαν ἡμῶν, ἔστειλε τσαούσην βασιλικὸν μὲ μανζῆλι (menzil ἀραβικὴ λέξις= ταχυδρομεῖον ξηρᾶς) καὶ φερμάνι **δηλοποιοῦν τὸ πρὸς ἡμᾶς ἔλεός του καὶ τὴν δόσιν τῆς πατριαρχείας»** [8]).

Τὰ ὑπὸ τοῦ Ἱερεμίου εἰς τὸ πρὸς τὸν Χρύσανθον γράμμα ἐκεῖνο γραφόμενα δὲν συμφωνοῦν πρὸς τὰ ἱστορούμενα ὑπὸ τοῦ Καλλινίκου, τοῦ ἀπὸ Προϊλάβου — ἐνασμενίζοντος εἰς τὸ νὰ κακολογῇ — καὶ ὑπὸ τοῦ Βενδότου ἀντιγράψαντος τὸ χειρόγραφον τοῦ ἰδίου Καλλινίκου. «Ἱερεμίας δὲ ὁ Πάτμιος, γράφει ὁ Βενδότης, ὁ τότε Καισαρείας ποθῶν τὸ Πατριαρχεῖον καὶ κινούμενος ἵνα φέρῃ εἰς ἔκβασιν τὸν σκοπόν του ὑπεσχέθη διπλᾶ κατ᾽ ἔτος, ὅθεν καταβιβάζεται ὁ Κοσμᾶς καὶ ἀναβιβάζεται Ἱερεμίας ὁ Γ΄» [9]). Τὸ ἴδιον ἀναφέρει καὶ ὁ ἀντιγράφων τὸν Βενδότην Κούμας: «Κρῖμα ὅμως ὅτι ὁ καταβιβάσας αὐτὸν (Κοσμᾶν 1715) Ἱερεμίας Γ΄ Καισαρείας μητροπολίτης, δὲν μετεχειρίσθη ἄλλο

---

7) Μ. Γεδεὼν «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» σ. 622, 623. Ὁ ἴδιος ἔγραψε περὶ τοῦ Ἱερεμίου τοῦ Γ΄ τὸ 1872, ὅταν ἐξέδωκεν ἀνέκδοτον ἐγκύκλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Γ. Τὴν ἐγκύκλιον ταύτην ὁ Κεραμεὺς Παπαδόπουλος ὀρθότερον κρίνων ὀνομάζει «ὁμολογίαν πίστεως» καὶ τὴν ἀποδίδει εἰς τὸν Οἰκ. Πατριάρχην Παΐσιον Β΄. «Ἱεροσολυμητικὴ Βιβλιοθήκη» Δ΄, σ. 43—44. Βλέπε καὶ σχετικὴν πρὸς τὸ ὡς ἄνω ζήτημα μελέτην τοῦ Μηνᾶ Χαμουδοπούλου «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» 1882 σ. 491—492).

8) Mansi XXVII στ. 657. Κ. Δυοβουνιώτου «Καλλίνικος ὁ Γ» 95. Ι. Σακελλίωνος Πατμιακὴ Βιβλιοθήκη σ. 315. Σάρδεων Γερμανοῦ μν. Ἔργον Β σ. 25—26.

9) Ἔνθ᾽ ἀνωτ. σ. 6.

μέσον εἰ μὴ τὸν διπλασιασμὸν τοῦ ἐτησίου φόρου» [10]). Τὰ ἴδια γράφει, ἀντιγράφων τοὺς προαναφερθέντας, Ζαχαρίας ὁ Μαθᾶς: «Τοῦτον ἐξελέξαντο οἱ ἀρχιερεῖς ἀντὶ τοῦ Κοσμᾶ. Ἀλλ' ἠναγκάσθησαν νὰ θεραπεύσωσι τὸ κακὸν δι' ἄλλου κακοῦ». Ὑπεσχέθη δ. λ. δ. ὁ Ἱερεμίας εἰς τοὺς κρατοῦντας διπλασιασμὸν τοῦ ἐτησίου φόρου τῆς πατριαρχείας. «Καὶ οὕτως ἐνέδωκαν εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ Κοσμᾶ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν περὶ τὸν Κοσμᾶν τυραννούντων ἀπαλλαγὴν τῆς Ἐκκλησίας» [11]).

Ἡ ἀξία τοῦ Ἱερεμίου, ἡ ἀνικανότης τῶν ἀντιπάλων του καὶ ἡ εὔνοια τῶν κρατούντων τὸν ὡδήγησαν εἰς τὸν θρόνον τῆς Κων/πόλεως. Ἡ φορολογία ἑκάστης πατριαρχείας ὑπῆρξε κακὸν ἀναγκαῖον τὸ ὁποῖον εἰσήχθη ὀλίγας δεκάδας ἐτῶν μετὰ τὴν Ἅλωσιν. Ἡ πρώτη πατριαρχεία τοῦ Ἱερεμίου διήρκεσε μέχρι τῆς 19 ἢ 20 Νοεμβρίου τοῦ 1726. Καὶ εἰς τὰ ἐπίσημα τουρκικὰ ἔγγραφα, περὶ τῶν ὁποίων ἔκαμα λόγον ἀνωτέρω, ὑπάρχει σφραγὶς μὲ ἑλληνικὰ γράμματα: ΠαΧ ͵ΑΨΚΣΤ Νοεμβρίου. Εἶναι τὸ ἔτος τῆς πατριαρχείας τοῦ διαδόχου τοῦ Ἱερεμίου Παϊσίου.

Τὴν πτῶσιν τοῦ Ἱερεμίου προεκάλεσαν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ δυσαρέσκεια τοῦ τότε Μεγάλου Δραγομάνου Γρηγοράσκου [12]) Γκίκα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἀγανάκτησις τῶν ἀρχιερέων, μὴ ἀνεχομένων τὴν αὐστηρότητα καὶ τὴν δραστηριότητα τοῦ καλοῦ Πατριάρχου, τὴν ὁποίαν ἐπεδείκνυεν οὗτος εἰς τὴν διακυβέρνησιν τοῦ σκάφους τῆς Μ. Ἐκκλησίας κατὰ τὰς χαλεπὰς ἐκείνας ἡμέρας. Πρὸς τούτοις πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι τὰς ἀλλαξοπατριαρχείας ἐδημιούργουν καὶ ὡρισμένα συμφέροντα ἀρχιερέων ἢ καὶ λαϊκῶν ἀρχόντων, οἱ ὁποῖοι ἐν καταλλήλῳ στιγμῇ προσέφευγον εἰς ἰσχυροὺς δυνάστας τοῦ Κράτους διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὸν σκοπόν των. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἱερεμίου ἐμφανίζεται συνεργασία τοῦ Ἡρακλείας Καλλινίκου, τοῦ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως καὶ σχολάρχου τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, μετὰ ὡρισμένων ἀρχιερέων, τοῦ Ἄρτης Νεοφύτου τοῦ Μαυρομμάτη, τοῦ Βιζύης Ἰωακεὶμ καὶ ἄλλων. Ὡς ἰσχυρὸς συντελεστὴς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σχεδίων τοῦ Καλλινίκου, ἐπιδιώκοντος τὴν πτῶσιν τοῦ Ἱερεμίου καὶ τὴν ἰδικήν του ἄνοδον εἰς τὸν Οἰκ. Θρόνον, παρουσιάσθη ὁ τὰ μένεα πνέων κατὰ τοῦ Πατριάρχου, μὴ στέργοντος εἰς τὴν

---

10) «Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων» δέκατος τόμος σ. 395. Ἐπαναλαμβάνει τὸ λάθος τοῦ Βενδότου ὡς πρὸς τὸ ἔτος τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἱερεμίου.

11) Κατάλογος Πατριαρχῶν Κων/πόλεως, σ. 245.

12) Περὶ Γρηγορίου Γκίκα βλέπε ἐμὸν ἔργον «Ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ρεύματος» σ. 66, 113, 161, 163—164, 168, 174, 191—193.

ζητουμένην διάζευξιν, Γρηγοράσκος Γκίκας, Μ. Διερμηνεὺς καὶ κατόπιν ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας. Ὁ Γκίκας παρεκάλει τὸν Ἱερεμίαν διὰ τὴν διάζευξιν τῆς ἀδελφῆς του Μαριώρας, ὑπανδρευμένης μὲ τὸν Λάσκαριν Μαμωνᾶν [13]). Ἡ ἔρις μεταξὺ Ἱερεμίου καὶ Καλλινίκου περιγράφεται μὲ ζωηρὰ χρώματα εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Καλλινίκου, δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸν Στ΄ τόμον τῶν Θρακικῶν ὑπὸ τοῦ Εὐστρατιάδου Σωφρονίου. Ἐκεῖ καταφαίνονται αἱ ἐνέργειαι τοῦ Καλλινίκου πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ πατριάρχου καὶ ἡ πρὸς πατριαρχείαν ἀκράτητος ἐπιθυμία του. Ὁ Ἀντώνιος Βιδάλης γράφων πρὸς τὸν Ἄρτης Νεόφυτον — 19 Μαρτίου 1727 — καταχωρίζει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἀρχιερατικὰ ἄφησε πολλὰ καλά, ἐπειδὴ καὶ **ἔχοντας γνώμη νὰ πατριαρχεύσῃ** τὰ εἶχε προετοιμάσει» [14]).

Ὁ Ἱερεμίας εἶχε καλέσῃ συνοδικὸν τὸν Καλλίνικον, ἅμα τῇ προαγωγῇ του εἰς τὸν θρόνον Ἡρακλείας (1718), ὡς ἀρχιερέα εὐπαίδευτον καὶ πεπειραμένον. Ἐλθὼν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν Καλλίνικον διὰ τῶν ῥαδιουργιῶν τῶν μητροπολιτῶν Νικαίας Γερασίμου καὶ Χαλκηδόνος Κωνσταντίου (1702—1720) καὶ κατόπιν Παρθενίου (1720—1726) ἐξωρίσθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν του. Μετεκλήθη καὶ πάλιν ὡς συνοδικὸς τὸ 1723, διαμείνας μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐξώσεως τοῦ Ἱερεμίου καὶ τοῦ ἰδίου του θανάτου. Ὁ Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης, μεροληπτῶν κάπως ὑπὲρ τοῦ Καλλινίκου καὶ μὴ ἐκτιμῶν πολὺ τὸν Ἱερεμίαν, ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἔριδος αὐτῆς: «Ἡ σφοδρότης τῶν παθῶν μεταξὺ τῶν τῆς πατριαρχικῆς μέριδος καὶ τῆς τοῦ Καλλινίκου ἐπέφερε σφοδρὸν κλονισμὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ τέλος ἀμφοτέρων τῶν ἀρχηγῶν ὑπῆρξε θλιβερὸν καὶ δραματικώτατον...... ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας οὔτε τὴν ἱκανότητα, οὔτε τὴν παιδείαν τοῦ Καλλινίκου εἶχεν, ὅστις δὲν ἠνείχετο νὰ κυβερνᾶται ὁ Οἰκ. Θρόνος ὑπὸ μετριότητος, ἥτις τὴν δύναμιν αὐτῆς ἐστήριξεν ἐπὶ τῆς εὐνοίας τῶν Τούρκων μεγιστάνων, καὶ ἐπὶ τῆς ἀσημάντου πλειοψηφίας τῆς συνόδου» [15]).

Τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ Καλλινίκου ἐπῆλθε τὴν νύκτα κατὰ τὴν ὁποίαν ἢ συνεσκέπτοντο οἱ ἀρχιερεῖς νὰ τὸν ἐκλέξουν Πατριάρχην ἢ τὸν

---

13) Ὑψηλάντου «Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν» σ. 324, 325.

14) «Θρακικά» τόμος Στ΄ σ. 15, 16.

15) «Θρακικά» Στ΄ σ. 8, 10. Κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1719 ἔγραφεν ὁ Καλλίνικος πρὸς τὸν Ἄρτης Νεόφυτον: «Εὐρῆκαν μέσον τῶν κακῶν των θελημάτων τὴν κτίσιν τῆς ἐκκλησίας, καὶ μὲ τὴν πρόφασιν αὐτὴν (οἱ προσκείμενοι τῷ πατριάρχῃ ἀρχιερεῖς) κάμνουν ὅ,τι θέλουν. Αὐτοὶ παίρνουν καὶ δίδουν, τὸν προεστῶτα τὸν λέγουν κάτσε κάτω καὶ κάθεται, σήκω καὶ σηκώνεται. Ἀλληλένδετοι ἀδιασπάστως καὶ ἀλλήλοις ἀσύμφωνοι, πλὴν καθ' ἡμῶν συνεσφιγμένοι». Θρακικὰ 2α, σ. 5.

ἐξέλεξαν εἰς τὸ σπίτι του. Προσβληθεὶς ὑπὸ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Ἱερεμίας εἶχεν ἤδη παυθῆ μὲ τὰς ἐνεργείας τοῦ Καλλινίκου καὶ τῶν φίλων του, καὶ ἐξωρίζετο εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ.

Πρὶν νὰ παυθῆ ὁριστικῶς ὁ Ἱερεμίας δὶς ἢ τρὶς ἠπειλήθη μὲ παῦσιν, ὑποστὰς μάλιστα καὶ φυλάκισιν. Ἡ πρώτη ἔξωσις — προσωρινή — τὸ πρῶτον ἐγνώσθη δι᾽ ἑνὸς σημειώματος τοῦ ΟΒ΄ χαρτίνου χειρογράφου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀποκειμένου τώρα εἰς τὰ διαμερίσματα τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου. Τὸ σημείωμα ἐδημοσιεύθη ὑπ᾽ ἐμοῦ ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ (ἔτος 1929 σ. 422—427) ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄγνωστα σημεῖα τῆς πατριαρχείας Ἱερεμίου τοῦ Γ΄», μετὰ πολλῶν κριτικῶν σημειώσεων καὶ παρατηρήσεων. Ἀνεδημοσιεύθη ἔπειτα εἰς τὸ ἴδιον περιοδικὸν καὶ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Σάρδεων Γερμανοῦ.

Κατὰ τὸ ἐν λόγῳ σημείωμα ἡ ἔξωσις τοῦ Ἱερεμίου ἔγινεν ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου 1718 «καὶ ἐψηφίσθη παρὰ τῆς συνόδου ἐκλογῇ πάντων ὁ Προύσης Κύριλλος. Ἀλλὰ χρημάτων πολλῶν ρευσάντων καὶ τὰς τῶν κρατούντων χεῖρας ἐμπλησάντων πάλιν ἔμεινεν ὁ κύριος Ἱερεμίας καὶ μὴ θελόντων τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν Χριστιανῶν». Ἡ δευτέρα, ὡς γράφω εἰς τὴν προμνησθεῖσαν μελέτην μου, ἔγινε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1720, ὁπότε καί πάλιν κατώρθωσε νὰ σωθῇ.

Εἰς τὸν κώδικα Κριτίου Α΄ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σημειώνεται ἐκλογὴ ἀντικαταστάτου τοῦ Ἱερεμίου τὴν 14ην Ἰανουαρίου 1720, ἡμέραν Πέμπτην. Κατ᾽ ἀρχὰς προεκρίθη ὁ μητροπολίτης Λαρίσσης — ὡς γράφει αὐτὸς ὁ Ἱερεμίας πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Χρύσανθον — τούτου δὲ ἀποποιηθέντος ἐξελέγη ὁ πρῴην Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος ὁ ἀπὸ Κυζίκου. Ὡς αἰτίαν τῆς παύσεως ἀναφέρει ὁ Ἱερεμίας εἰς τὸ ἴδιον γράμμα του «ὅτι ἔχομεν καὶ ἕνα μηρὶ κρατημένον ἐπάνω μας». Ἡ ἐκλογὴ εἶχε γίνῃ εἰς τὸ σπίτι τοῦ Μ. Δραγομάνου Γρηγορίου Γκίκα. Ὁ Σουλτάνος ὅμως βεβαιωθεὶς περὶ τῆς ἀθωότητος τοῦ Ἱερεμίου «ἐφόρεσεν αὐτὸν καβάδι καὶ τὸν ἀποκατέστησεν εἰς τὸν θρόνον». Τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς εὕρηται εἰς τὸν προαναφερθέντα κώδικα τοῦ Κριτίου.

Εἰς ἄλλο μέρος τοῦ κώδικος καταχωρίζεται ὁ πρόλογος τοῦ ὑπομνήματος μὲ τὴν προσθήκην «εἰ καὶ ἄπρακτος διέμεινεν ἡ γενομένη ἐκλογὴ καὶ ἐπαναλαβόντος αὖθις τὸν θρόνον τοῦ κὺρ Ἱερεμίου ὑπερισχύσαντος τῶν κατ᾽ αὐτοῦ ὑπεναντίων» 16). Οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφι-

---

16) Mansi τόμ XXVII στ. 659, 660. Σάρδεων Γερμανοῦ μν ἔργον Βος 27, 28, 29. Βλέπε καὶ ἐμὴν προμνησθεῖσαν μελέτην «Ἄγνωστα Σημεῖα. . .» Ὁ Σωφρ. Εὐστρατιάδης ἀπορρίπτων τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἡρακλείας

βολία ὅτι αἱ δύο αὐταὶ παύσεις εἶναι διάφοροι ἀπ' ἀλλήλων ὄχι μόνον διότι αἱ χρονολογίαι δὲν εἶναι αἱ ἴδιαι, ἀλλὰ καὶ διότι καὶ τὰ ἐκλεγέντα πρόσωπα ὡς διάδοχοι τοῦ «πολλοῦ Ἱερεμίου» δὲν εἶναι τὰ αὐτά.

Ἡ τρίτη ἔξωσις κατὰ μὲν τὸν Ὑψηλάντην ἔγινεν, ἢ μᾶλλον θὰ ἐγίνετο τὸ 1723, κατ' ἄλλους δὲ τὸ 1725 ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἑξῆς συμβάντος: Ὁ Πέτρος ὁ μέγας ἐζήτησεν ἄδειαν παρὰ τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου, τοῦ ὁποίου τὸ κῦρος τότε ἦτο μέγιστον παρὰ τοῖς Ρώσσοις, ὅπως ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς Ρώσσους στρατιώτας νὰ καταλύουν τὰς νηστείας ἐν καιρῷ πολέμου. Ἡ ἄδεια ἐδόθη καὶ ὁ Μ. Πέτρος ἔστειλε δῶρα εἰς τὸν Ἱερεμίαν μεταξὺ ἄλλων καὶ ἱερὰς εἰκόνας μεγάλας τὰς ὁποίας ἐτοποθέτησεν ὁ Ἱερεμίας — ἐκ λόγων προνοίας ὁρμώμενος — εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μονῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τῆς νήσου Πρώτης. Αἱ εἰκόνες αὐταὶ σήμερον εὑρίσκονται εἰς τὸ κειμηλιοφυλάκιον τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου. Οἱ ἐχθρικῶς διακείμενοι πρὸς τὸν Ἱερεμίαν ἀρχιερεῖς λαβόντες ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτό, ἐνῷ μὲ τὴν συγκατάθεσίν των ἐδόθη ἡ ἄδεια τῆς καταλύσεως τῶν νηστειῶν, ἔδωκαν «ἀρζουχάλι» (= ἀναφοράν) κατὰ τοῦ Ἱερεμίου. Ἔγραφον δὲ «τὸ πῶς εἶναι, ἀφηγεῖται ὁ Ὑψηλάντης (σ. 320), μισθωτὸς τῶν Ρούσσων... ὁ Ἄναξ διατάσσει τὸν Ἐπίτροπον (Βεζίρην) νὰ ἀνασκολοπίσῃ τὸν Ἱερεμίαν. Καὶ πάλιν σῴζεται, ἐμεσολάβησεν ὁ πανίσχυρος τότε ἀρχιγούναρις Μανουὴλ Ὑψηλάντης, φίλος τοῦ Κεχαγιᾶ μπέη (= ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν) Μεχμέτ, καὶ διὰ δόσεως πουγγίων 200 τῇ ὑστεραίᾳ ἀντὶ φόνου ἐφόρεσε καβάδι παρὰ τοῦ Ἐπιτρόπου» [17].

Ὁ Ζαχαρίας Μαθᾶς ὡς ἑξῆς περιγράφει τὴν περιπέτειαν αὐτὴν τοῦ Ἱερεμίου: «Μὴ δυνάμενοι δὲ εὐκόλως νὰ ἐκβάλωσι τὸν Ἱερεμίαν, ὡς μάλιστα τιμώμενον καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Τούρκοις, πλάττουσι πικρὰν κατ' αὐτοῦ διαβολήν. Συκοφαντοῦσιν αὐτὸν οἱ ἀνόσιοι πρὸς τὸν Σουλτάνον ὡς ἐπίβουλον τῆς βασιλείας, καὶ λοιπὸν εὐθὺς ὁ Πατριάρχης ἐφυλακίσθη κινδυνεύσας καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν, ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ἐδόθη εἰς αὐτὸν καιρὸς ἀπολογίας, καὶ ἐξετασθεὶς καὶ ἀθῷος εὑρεθεὶς ζημιοῦται ὅμως 50.000 γροσίων». (Κατάλογος τῶν πρώτων ἐπισκόπων).

Καλλινίκου, ὡς διαδόχου τοῦ Ἱερεμίου, μεταξὺ ἄλλων ἐπιχειρημάτων προσάγει καὶ τοῦτο ὅτι ὁ Ὑψηλάντης ἀναφέρει τὴν ἐκλογὴν γενομένην εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ἡρακλείας. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Λαρίσσης ὡς πατριάρχου ἔλαβε χώραν, ὡς εἴδομεν, εἰς τὸ σπίτι τοῦ Μ. Δραγομάνου καὶ τοῦ Νεοφύτου τὸ 1707 εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων. Μ. Γεδεὼν Π. Πίνακες σ. 64.

[17]) «Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν» σ. 320. Ἔκ τινος ἀλληλογραφίας τοῦ ἰδίου Ἱερεμίου φαίνεται ὅτι μᾶλλον τὸ 1725 ἔλαβε χώραν ἡ τρίτη ἔξωσις. Βλέπε Σάρδ. Γερμανοῦ μν. ἔργον, λέξις Ἱερεμίας ὁ Γ΄.

Ὁ διαρκὴς αὐτὸς ἀγὼν ἐπέφερε ψυχικὸν κλονισμὸν εἰς τὸν ὑπὸ ἀδελφῶν ἐν Χριστῷ διωκόμενον Ἱερεμίαν. Οἱ ἐχθροί του πάντοτε εὑρίσκοντο εἰς κίνησιν. Ἐζήτουν νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ πᾶσαν εὐκαιρίαν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των. Ὁ ἰσχυρὸς ἐχθρὸς καὶ διώκτης τοῦ Ἱερεμίου Μ. Δραγομάνος Γρηγόριος Γκίκας διωρίσθη ἡγεμὼν Μολδαβίας. Καὶ ὁ μὲν Γκίκας ἐμνησικάκει κατὰ τοῦ Πατριάρχου διὰ τὸ γνωστὸν ζήτημα τοῦ διαζυγίου, οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἠγανάκτουν κατὰ τοῦ Ἱερεμίου «διὰ τὸ ἐν τῷ πατριαρχεύειν δραστήριόν του». «Ὅθεν ἀποφασίζεται κρυφῇ μεταξύ τινων ἀρχιερέων ἡ τοῦ κὺρ Ἱερεμίου πτῶσις». Καταπείθουν λαϊκοὶ τὸν Βεζίρην καὶ τὸν προρρηθέντα Κεχαγιᾶ μπέην καὶ τοιουτοτρόπως διὰ τοῦ προσημειωθέντος ἤδη τρόπου ἐκλέγεται ὁ Νικομηδείας Παΐσιος. Προετιμήθη «ὡς εἰδήμων τῆς Τουρκικῆς γλώσσης καὶ ὡς πλουτῶν εὔροιαν γλώττης» [18]).

Κατὰ τρόπον πολὺ διάφορον ἐκθέτει τὰ τῆς ἐκλογῆς του ὁ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενος Παΐσιος. Εἰς γράμμα του πρὸς τὸν πρῴην Ἄρτης Νεόφυτον πληροφορεῖ ἀνακριβῶς, τοὐλάχιστον ἐν μέρει, τὰ ἀκόλουθα: «Τῆς ὑπερβολικῆς μεγάλης κακίας τοῦ προπατριαρχεύσαντος Ἱερεμίου εἰς τὸ ἔσχατον κορυφωθείσης καὶ τῷ βασιλικῷ κράτει ἀνενεχθείσης, συνέβη ἀναγκαίως αὐτὸς μὲν νὰ ἐξωσθῇ τοῦ θρόνου καὶ εἰς τὸ Σίναιον ὄρος ἐξόριστος νὰ ἀποπεμφθῇ κ. λ. π.» [19]). Ἀπὸ τὰ γραφόμενα αὐτὰ καταφαίνεται περισσότερον ὁ χαρακτὴρ τοῦ γράφοντος καὶ κακολογοῦντος Παϊσίου, παρὰ ὁ τοῦ κακολογουμένου Ἱερεμίου.

Ὁ Ἱερεμίας εἶχε φίλους ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν ἀρχιερέων, καθὼς ἤδη ἐσημειώθη, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν λαϊκῶν, ἰδίως μεταξὺ τῶν ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κασαρείας καταγομένων ὁμογενῶν ὅπου καὶ ἠγαπήθη ὡς ἱεράρχης τῆς χώρας ἐκείνης. Ὄχι ὀλίγοι ἀπ᾽ αὐτοὺς ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἐν τῇ Πόλει καὶ εἶχον καὶ κάποιαν ἰσχὺν παρὰ τοῖς κρατοῦσιν. Ἐπειδὴ αἱ ἐνέργειαι τῶν φίλων του δὲν ἐπέφερον ἀποτέλεσμα, κατώρθωσε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ ὄρος Σινᾶ περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1731, νὰ κρυβῇ εἰς τὸ Πέραν καὶ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1732 «λαϊκῇ χειρὶ οἱ ἄνθρωποί του τὸν ἐπατριάρχευσαν» [20]). «Οἱ οἰκιακοὶ τοῦ Κὺρ Ἱερεμίου προσελθόντες τῷ ῥηθέντι κάλφα Ἀρμενίῳ προβάλλουσι τὴν πατριαρχείαν τοῦ Ἱερεμίου καὶ ὑπισχνοῦνται ποσότητα χρηματικὴν οὐκ ὀλίγην. Καὶ ὁ

[18]) «Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν σ. 324.

[19]) Σάρδεων Γερμανοῦ ἔνθ᾽ ἀν. σ. 36 ὅπου καὶ αἱ παραπομπαὶ εἰς διάφορα συγγράμματα (Ὑψηλάντου Μ. Α. Δουβουνιώτου ὁ Καλλίνικος Γ΄. Νέα Σιὼν 1934 σ. 287, 548).

[20]) Ὑψηλάντου ἔνθ᾽ ἀν. 336.

Ἐπίτροπος καὶ ὁ κάλφας ἤθελον ἄσπρα διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ τζαμίου. Ὅθεν μεταπεμφθεὶς ὁ κὺρ Ἱερεμίας ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Λουκῆ (ἰατροῦ εἰς τὸ Πέραν) φορεῖ καβάδι διὰ τὴν πατριαρχείαν παρὰ πᾶσαν εἴδησιν, γνώμην καὶ συγκατάνευσιν καὶ τῆς συνόδου καὶ τῶν προὐχόντων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καταλόγου. Ἐχρεώστει ὁ Ἱερεμίας 10.000 γρόσια, ἐμήνυσε πολλάκις τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ τὸν ἐλευθερώσουν τοῦ χρέους, δὲν εἰσηκούσθη, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐπατριάρχευσαν λαϊκῇ χειρὶ οἱ ἄνθρωποί του» [21]). Ὁ Βεζίρης τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Ὑψηλάντης εἶναι ὁ ἐκ Βενετῶν Χεκιμζαδέ-Ἀλῆ πασσᾶς (Μαΐου 1732—Ἰουλίου 1735). Τὸ δὲ τζαμὶ περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος εἶναι τὸ παρὰ τὰ Ἓξ Μάρμαρα «Νοὺρ-τζαμί».

Μόλις ἥμισυ ἔτος ἐπατριάρχευσεν ὁ κατάκοπος πλέον καὶ ἐξηντλημένος Ἱερεμίας. Συνέλευσις ἀρχιερέων, κληρικῶν καὶ ἀρχόντων ἐζήτησε τὴν παραίτησιν τοῦ Ἱερεμίου ὡς ἀνικάνου πλέον καὶ μὴ δυναμένου νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰ «ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικά του» καθήκοντα. Μὴ δεχθεὶς νὰ παραιτηθῇ ἐπαύθη ὑπὸ τοῦ Κράτους «ὡς ἀπρόσφορος καὶ ἀδόκιμος» καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐφησύχασεν εἰς τὴν Μ. Μονὴν τῆς Λαύρας μισθοδοτούμενος καὶ παρὰ τοῦ ἰδιαιτέρου ταμείου τοῦ Πατριάρχου καὶ παρὰ τῆς Κάσας τοῦ Κοινοῦ. Ἀπέθανε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1735. Ἔξω τοῦ καθολικοῦ τῆς εἰρημένης Μονῆς, παραπλεύρως τῆς εἰκόνος τοῦ Πατριάρχου Διονυσίου τοῦ Γ', διακρίνεται καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Ἱερεμίου τοῦ Γ' [22]).

Ἓν ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου εἶναι καὶ ἡ ἐκ βάθρων ἀνοικοδόμησις τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, τοῦ σῳζομένου μέχρι τῆς σήμερον. Ὡς ἀνέπτυξα εἰς ἰδιαιτέραν μελέτην μου, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ «Ὀρθοδοξίᾳ» τοῦ 1944 σ. 206—210, ὁ Ἱερεμίας δὲν ἀνέκτισε ναὸν καέντα, ἀλλὰ «σεσαθρωμένον» ἀπειλοῦντα πτῶσιν, ἡ ὁποία ἠμποροῦσε νὰ προκαλέσῃ δυστυχήματα.

Ἐπὶ τοῦ Ἱερεμίου ἐνεφανίσθη ὁ Μεθόδιος ὁ Ἀνθρακίτης αἱρετικός, διδάσκαλος εἰς τὴν Καστορίαν. Εἰς γράμμα του ὑπὸ χρονολογίαν 27 Νοεμβρίου 1723 ὁ προρρηθεὶς Καλλίνικος ὁ Νάξιος, ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας, γράφει τὰ ἑξῆς περὶ τῆς καταδίκης τοῦ Μεθοδίου: «Ἠ-

---

[21]) **Βεζίρης ἦτο.**

[22]) **Βλέπε ἐμὴν μελέτην «Ἱστορικὰ Σημειώματα ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους» ἐν «Ὀρθοδοξίᾳ», ἔτους 1947 σελ. 369. Ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ μακαρίου πατριάρχου τὸ ἑξῆς: «Ἐνθάδε κεῖται ὁ παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κὺρ Ἱερεμίας ἐκ τῆς νήσου Πάτμου, 1735, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ».**

ρίστευσεν ὡς λίαν ὁ λογιώτατος Ἱερόθεος κατὰ τοῦ ἀμεθόδως φιλοσοφοῦντος κακομεθοδίου, ἀπεδείχθη ὡς γελοῖον παιζόμενον ἐν μέσῳ τῆς ἱερᾶς συνόδου, αὐτὸς ἰδίαις χερσὶ παρέδωκε τὰ ἑαυτοῦ ἐβδελυγμένα τετράδια τῷ Ἡφαίστῳ». Ὁ Ἱερόθεος εἶναι ὁ λογιώτατος Ἱερόθεος Κομνηνός, μητροπολίτης Δρύστρας, ὁ ἐλέγξας τὴν πλάνην τοῦ Μεθοδίου [23]).

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἰδίου Ἱερεμίου ἡ Καθολικὴ προπαγάνδα κυριολεκτικῶς ὠργίαζεν εἰς τὸ κλῖμα τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας. Ἡ χρησιμοποίησις πολλῶν καὶ ποικίλων μέσων ἀπὸ μέρους τῶν προπαγανδιστῶν Λατίνων συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἀσπασθῶσι τὸν Καθολικισμὸν πολλαὶ χιλιάδες Ὀρθοδόξων [24]). Κατὰ τὸν Βενδότην ἡ σύνοδος αὐτὴ συνεκροτήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1722 ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐλθόντος ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν Πόλιν τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἀθανασίου καὶ παρευρισκομένου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου, παρόντων καὶ δώδεκα μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκ. Θρόνου. «Εἰς τὴν σύνοδον ταύτην ἐπροβάλθησαν καὶ κατεκρίθησαν ὀκτὼ κεφάλαια τῶν Λατίνων» [25]). Τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου ἐκάησαν κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου ἐκραγεῖσαν πυρκαϊάν. Ἐπὶ τοῦ ἰδίου Πατριάρχου κατήργησεν ὁ Μ. Πέτρος ἐν Ρωσσίᾳ τὸ πατριαρχικὸν διοικητικὸν σύστημα καὶ εἰσήγαγε τὸ συνοδικόν, ἀλληλογραφήσας πρὸς τοῦτο μετὰ τοῦ κλεινοῦ πατριάρχου [26]).

Ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας ἐφρόντισε καὶ περὶ τῆς ἐνισχύσεως καὶ προαγωγῆς τῆς παιδείας τοῦ Γένους. Ἐπ᾿ αὐτοῦ ἤκμασε τὸ σχολεῖον τῆς πατρίδος του Πάτμου μὲ τὸν περίφημον διδάσκαλον Μακάριον, ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία τῆς Πόλεως μὲ καθηγητὰς Ἰάκωβον τὸν Μάνον τὸν Ἀργεῖον, τὸν Ν. Κριτίαν καὶ ἄλλους. «Τὸ σχολεῖον τῆς Πάτμου, γράφει ὁ Ὑψηλάντης, ηὔξησε καὶ ἔβγαλε μαθητὰς οἵτινες ἔγιναν διδάσκαλοι **εἰς ἄλλα νέα σχολεῖα**». «Τὰ ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῆς Πάτμου πηγάσαντα καὶ **συσταθέντα νέα σχολεῖα εἰς οὐκ ὀλίγα μέρη**» [27]). Ὁ Ἱερεμίας ἐπανέλαβε τὸ ἔργον τοῦ 1670 ἐπὶ Κῶβελ γενό-

---

[23]) «Θρακικά» Στ´ σ. 12. Ὑψηλάντου «Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν», σ. 309 κ. ἑξ. Μ Γεδεὼν «Ἀνέκδοτος ἐγκύκλιος...» σ. 13

[24]) Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἐχειροτέρευσεν ἀργότερον ὡς ἐκ τῆς ἀστόχου πολιτικῆς τοῦ Ἀντιοχείας Σιλβέστρου, διαδόχου τοῦ Ἀθανασίου

[25]) Ἐκκλ. Ἱστορία σ 59 Περὶ Ἱερεμίου τοῦ Γ´ ἔγραψα ὀλίγα καὶ εἰς τὴν Μ. Ἑλλ Ἐγκυκλοπαιδείαν, λεξ Ἱερεμίας.

[26]) Τὸ γράμμα ἐδημοσίευσαν οἱ συγγραφεῖς Ράλλης καὶ Ποτλῆς εἰς τὸν Εον τόμον τοῦ «Συντάγματός» των, σ. 160—162.

[27]) «Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν», σ. 315.

μενον, ἐπεξηγήσας εἰς τοὺς Ἀγγλικανοὺς τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Τὴν παροῦσαν μελέτην μου κατακλείω μὲ τὰ ἑξῆς λόγια τοῦ μακαρίτου Μ. Γεδεών, τὰ ὁποῖα ἔγραψε τὸ 1872 εἰς τὴν προμνημονευθεῖσαν μελέτην του (σ. 22). «Ἀνὴρ δραστήριος καὶ μεγαλοπρεπὴς ὁ Ἱερεμίας, ζηλωτὴς τῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας... διῴκησε καλῶς τὴν Ἐκκλησίαν. . . Ἱεράρχης λόγιος καὶ ἐνάρετος, βίου ἀνεπιλήπτου καὶ πολιτείας Χριστιανικῆς, ἐπεσπάσατο τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ ποιμνίου του [28]) καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν περὶ αὐτοῦ γραψάντων».

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

[28]) Ὁ λαὸς τῆς Πόλεως ἔδειξε τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην του, ὅταν ἐκακοποίησε τὸν διάδοχόν του Σεραφεὶμ τὸν Η΄, τὸν ἀπὸ Νικομηδείας, ἐξερχόμενον ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸν ναόν.

Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ
ΤΩΝ ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΩΝ ΤΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ

Μελέτη ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΞΥΔΗ

I

Τὸ ἀπολυτίκιο εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς τύπους τῆς ρυθμικῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως, ὁ συντομώτερος. Σπουδαιότεροι τέτοιοι τύποι πρέπει νὰ θεωρηθοῦν τὰ κοντάκια καὶ οἱ κανόνες, ποὺ εἶν᾽ ἐκτενέστεροι, καὶ γι᾽ αὐτὸ τὸ ποιητικό τους ἅπλωμα εἶναι μεγαλύτερο.

Θὰ θεωρήσουμε τὸ ἀπολυτίκιο ὡς ἕνα εἶδος συνοπτικοῦ κοντακίου. Ἀποτελεῖται οὐσιαστικὰ ἀπὸ μιὰ στροφή, ποὺ τὴν ἀπαρτίζουν ὡρισμένες προτάσεις, ποὺ ἄλλες διηγοῦνται κι᾽ ἄλλες ὑμνοῦν. Ἔχει μικρὸ προοίμιο στὴν ἀρχὴ κι᾽ ἐφύμνιο στὸ τέλος.

Θὰ κάνουμε κάποιον παραλληλισμὸ τῶν ἀπολυτικίων μὲ τὰ ἐπιγράμματα τῶν ἀρχαίων, ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν ἀττικὴ περίοδο καὶ προχωροῦν στὴν Ἀλεξανδρινὴ κι᾽ ἀπὸ ἐκεῖ φτάνουν στοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, κι᾽ ἔχουμε ἔτσι ἐπιγράμματα ἀφιερωμένα στὸν Χριστὸ καὶ στὶς διάφορες ἑορτές του, στὴ Θεοτόκο, στοὺς Ἁγίους.

Λοιπὸν ἀπὸ τὸν Σιμωνίδη τὸν Κεῖο, ποὺ ἀνύψωσε τὸ ἐπίγραμμα σὲ τελειότητα καὶ τὸ ὥπλισεν ἀπὸ τότε μὲ τὴ βραχυλογία, μὲ τὸν ἐνθουσιασμό, μὲ τὸν ἔπαινο προχωρεῖ στοὺς Ἀλεξανδρινοὺς ποὺ εὐδοκιμοῦν στὸ εἶδος αὐτὸ μὲ τοὺς ὕμνους στὸν Θεό, ἔτσι ὅπως κάνουν τὴ χάραξή τους σὲ τάφους καὶ σὲ ναοὺς κι᾽ ἐπεξεργάζονται σύγχρονα τὴ γλῶσσα καὶ τὸν ρυθμό, ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἐπιγραμματοποιοὶ κυνηγοῦν καὶ συχνὰ κατακτοῦν τὴ χάρη. Κι᾽ ὕστερα φτάνουμε στὰ ἐπιγράμματα τῶν Βυζαντινῶν χρόνων.

Στὸ 1ο τμῆμα τοῦ α΄ τόμου τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας συναντᾶμε 123 Χριστιανικὰ ἐπιγράμματα. Ἀνατρέχω σὲ ἕνα, γιὰ νὰ ἔχουμε κάπως ἁπτὴ τὴν ἀντιστοιχία μὲ τὸ ἀπολυτίκιο, εἶναι τὸ 122ο τοῦ Μιχαὴλ Χαρτοφύλακος. «Εἰς τὴν Θεοτόκον βαστάζουσαν τὸν Χριστόν».

Αὕτη τεκοῦσα παρθένος πάλιν μένει·
καὶ μὴ θροηθῇς· ἔστι γὰρ τὸ παιδίον
Θεός, θελήσας προσλαβέσθαι σαρκίον.

Καὶ στοὺς δύο πρώτους στίχους ἀπὸ τὸ ἑξάστιχο ἐπίγραμμα «Εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον» τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἀριθ. 5, τμῆμα 8ο τοῦ α΄ τόμου τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας:

Εἷς Θεὸς ὑψιμέδων· ἕνα δ᾽ ἄξιον ἀρχιερῆα
ἡμετέρη γενεὴ εἶδέ σε, Βασίλειε.

Ὅμοια, τὸ ἀπολυτίκιο παράγεται ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν πρόθεση νὰ δώσει μιὰν ἐπιγραμματικὴ ἐντύπωση τοῦ ὑμνουμένου γεγονότος. Ἄλλοτε ἔμμετρα διατυπώνει λογῆς βιογραφικὰ στοιχεῖα. Ἄλλοτε ὅμοια εἶναι βραχύτατη ἐπιφώνηση. Περικλείει ἐπίσης διδακτικὰ στοιχεῖα, ὅπως τὸ ἐπίγραμμα. Ἡ μίμηση δὲν τοῦ λείπει πολλὲς φορὲς οὔτε καὶ ἡ τυποποίηση. Εἶναι προσηλωμένο στὴ διδασκαλία τοῦ δόγματος καὶ τῆς παραδόσεως.

II

Τὰ ἀπολυτίκια ἀποτελοῦν ἕνα ἑορτοδρόμιο πίνακα. Ψάλλουν τὶς παραστάσεις τοῦ ἀοράτου καὶ διαπνέονται ἀπὸ μιὰ πρόθεση αἰσθητοποιήσεως, ἀπαλλαγμένης ἀπὸ κάθε ἐπίπλαστο, θὰ λέγαμε, στοιχεῖο. Εἶν᾽ ἕνα μέσον εὐλάβειας, ὅπως ἀκριβῶς οἱ εἰκόνες, στὶς ὁποῖες ἡ βυζαντινὴ ζωγραφικὴ δὲν συνδέει τὸ παριστάμενο «ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ», ἀλλὰ ὑψώνει τὸν θεατὴ—ἐδῶ τὸν ἀκροώμενο—στὴ σύλληψη τοῦ πρωτοτύπου μὲ τὴ διάνοια.

Συνάπτονται τὰ ἀπολυτίκια μὲ τὴν ἀκολουθία τῆς ἑορτῆς κάθε φορά. Ἀπὸ ποῦ πηγάζουν ὅμως; Διαφορετικὴ εἶναι ἡ προέλευσή τους, καὶ θὰ προσπαθήσουμε νὰ τὴν καθορίσουμε κάπως σὲ ὡρισμένα χειροπιαστὰ δείγματα.

Πρώτη ἀναγωγὴ τοῦ ἀπολυτικίου θὰ κάνουμε πρὸς τὸ Συναξάρι τοῦ Ἁγίου. Γιατὶ εἶναι παράλληλη πρὸς τ᾽ ἀπολυτίκια ἡ σύνταξη τῶν διηγήσεων τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Θεοτόκου, τῶν μαρτυρολογίων καὶ τῶν βίων τῶν ἁγίων. Τὰ ἀπολυτίκια, καθὼς καὶ τὰ Συναξάρια, τὸν βίο καὶ τὶς πράξεις τῶν Ἁγίων ἱστοροῦν πρὸς παραδειγματισμὸ τῶν Χριστιανῶν. Ἡ Ἁγιολογία ἔτσι ἀναπτύσσεται.

Στὴν ὕλη τοῦ Συναξαριστῆ ἢ τοῦ ἀπολυτικιογράφου ὑπάρχει ἕνας μηχανισμὸς καὶ μιὰ τυπικότητα ἀπὸ τὴ φύση τους τὴν ἴδια. Εἶναι τὸ

δογματικό, τὸ ἠθικό, τὸ ἱστορικὸ ἔνδυμα, ποὺ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ προσδώσουν καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος κάθε φορά. Ὅμως ὁ κάθε Ἅγιος ἀποβαίνει ζῶσα προσωπικότητα.

Τὴν ἀντιστοιχία τοῦ ἀπολυτικίου καὶ τοῦ σχετικοῦ Συναξαρίου θὰ τὴν ἀναζητήσουμε σ᾽ ἕνα καὶ μόνο παράδειγμα ἀπὸ τὰ πολλά. Στὸ ἀπολυτίκιο τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, τοῦ ἐκ Ζακύνθου, καὶ στὸ Συναξάρι τῆς ἑορτῆς του τῆς 17ης Δεκεμβρίου, ποὺ θὰ τ᾽ ἀντιπαραθέσω:

(Ἀπολυτίκιο)		(Συναξαριστής : «Εἰς τὴν ΙΖ΄ Δεκεμβρίου»)
Τῆς Ζακύνθου τὸν γόνον	=	«ἐκατάγετο ἀπὸ τὴν νῆσον τῆς Ζακύνθου»
καὶ Αἰγίνης τὸν πρόεδρον,	=	«ἔγινεν ἀρχιεπίσκοπος Αἰγίνης»
τὸν φρουρὸν Μονῆς τῶν Στροφάδων	=	«ἐπῆγεν εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν τῶν Στροφάδων... γενόμενος μοναχὸς ἔδωκε τὸν ἑαυτόν του εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας μοναχικῆς πολιτείας».
Διονύσιον	=	«οὗτος ὁ ἐν Ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Διονύσιος»
ἅπαντες τιμήσωμεν συμφώνως οἱ πιστοί, βοῶντες πρὸς αὐτὸν εἰλικρινῶς.	=	«τὸ ἅγιον αὐτοῦ λείψανον... εὐλαβῶς προσκυνούμενον»
σαῖς λιταῖς τοὺς τὴν σὴν μνήμην ἐπιτελοῦντας, σῶσον καὶ βοῶντάς σοι.	=	(Εἶναι χαρακτηριστικὸ πὼς ἡ Λιτή, ποὺ τελεῖται ἀντὶ τοῦ Μεσονυκτικοῦ, πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ὄρθρου, συνηθίζεται στὶς Μονές, στὶς ὁλονυκτίες μεγάλων ἑορτῶν, ἑπομένως καὶ στὴν ἑορτὴ τοῦ Ἁγ. Διονυσίου).
Δόξα τῷ σὲ δοξάσαντι Χριστῷ	=	«διαλάμψας ἐν τῇ ζωῇ του... παρέδωσε τὴν ἁγίαν ψυχήν του εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ».
δόξα τῷ σὲ θαυμαστώσαντι	=	«ἠξιώθη ὁ Ἅγιος παρὰ Θεοῦ τὴν δύναμιν τῶν θαυμάτων...».
δόξα τῷ δωρησαμένῳ σε ἡμῖν πρέσβυν ἀκοίμητον.	=	«ἀγρυπνῶν, προσευχόμενος...»

Δίπλα στὸ Συναξάρι τὸ ἀπολυτίκιο. Εἶν᾽ ἕνα ὑλικὸ ποὺ ἐμπνέει τὸν ἀπολυτικιογράφο, ὄχι στὴν περίπτωση τοῦ Ἁγίου Διονυσίου μόνο,

ἀλλὰ καὶ σὲ πάμπολλες ἄλλες. Μαζὶ μὲ τὰ Συναξάρια προκόβει καὶ ἡ Ὑμνογραφία. Πρὶν ἀπὸ τὸν ι΄ αἰῶνα ὑπῆρχεν ἄφθονο ὑλικὸ Συναξαρίων, καὶ στὸν αἰῶνα αὐτὸν ὁ Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς ἀναθεώρησε τὸ ὑλικὸ τοῦτο. Κι᾽ εἶναι πολλὰ κείμενα μαρτυρολογίων ποὺ περιῆλθαν σὲ ἀχρηστεία. Δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ ὅτι πολλοὶ ἀσχολήθηκαν μὲ τὰ Συναξάρια. Κι᾽ ἔχουμε καὶ δημώδη Συναξάρια, καὶ πρῶτος ὁ Μάξιμος Μαργούνιος, στὰ 1656, στὴ Βενετία, ἐξέδωκε «Βίους Ἁγίων». Χαρακτηριστικὰ εἶναι ὅσα γράφει ὁ Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης στὸν πρόλογό του «Εἰς τὸν Συναξαριστὴν τῶν δώδεκα μηνῶν» (ἔκδ. 1819, σελ. κα΄): «Ἐν τῷ Συναξαριστῇ τούτῳ εὑρίσκεις τὰ ἓξ ἐκεῖνα τάγματα τῶν εὐαρεστησάντων Χριστῷ, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἁγία Ἐκκλησία ψάλλουσα: Ἀπόστολοι, Μάρτυρες καὶ Προφῆται, Ἱεράρχαι, Ὅσιοι καὶ Δίκαιοι...» Ἐξαίρετης σημασίας εἶναι καὶ ὅσα σημειώνει ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς γιὰ «Τὸ Συναξάρι τῆς Ἁγίας Εὐγενίας» (ἐφημ. «Ἐμπρός», 25-12-1921), ποὺ εἶν᾽ ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἄρθρα του γιὰ ἀνάλογα θέματα: «Τὰ Χριστούγεννα τὴν παραμονή, πανηγυρίζει ἡ Ἐκκλησία τὴ μνήμη τῆς Ἁγίας Εὐγενίας. Νομίζεις πὼς ἡ Ἁγία στέκετ᾽ ἐκεῖ γιὰ νὰ μᾶς ἀνοίξει τὴν πόρτα τῆς Μεγάλης Γιορτῆς. Λάμπει σὰν τὸ πρωϊνὸ τ᾽ ἀστέρι, φέρνοντάς μας τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τοῦ ἥλιου τῆς Χριστιανωσύνης. Προτοῦ προφτάσουν οἱ Μάγοι μὲ τὰ δῶρα τους καὶ οἱ βοσκοὶ μὲ τὰ προσκυνήματά τους μέσα στὴ φάτνη, σ᾽ ἐκείνην ἔλαχεν ἡ χάρη νὰ δώσει τὸ πρῶτο φιλὶ στὸ Βρέφος».

Μὲ ὅλα τὰ παραπάνω εἴδαμε πῶς ἀπὸ τὶς βιογραφικὲς εἰδήσεις προχωροῦμε στὴν ὑμνητικὴ διάθεση.

Δεύτερη πηγὴ τοῦ ἀπολυτικιογράφου εἶναι τὰ διάφορα τροπάρια τῆς ἴδιας ἑορτῆς. Ἔτσι τὸ ἀπολυτίκιο παίρνει ἀπ᾽ ὅλο τὸ λειτουργικὸ νόημα τῆς ἑορτῆς. Εἶναι ἀξιοπρόσεχτο ὅτι τὸ ἀπολυτίκιο ψάλλεται στὸ τέλος τοῦ ἑσπερινοῦ, ὅταν γίνεται ἡ ἀπόλυση, κάποτε καὶ στὸ τέλος τοῦ ὄρθρου ἀναφερόμενο πάντοτε στὴν ἑορτή, καὶ ἰδίως στὴ λειτουργία ἀπὸ τὸν ψάλτη λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν εἴσοδο τοῦ Εὐαγγελίου καὶ μετὰ τὴν μικρὴ αὐτὴ εἴσοδο ἀπὸ τὸν χορὸ τῶν ἱερέων στὴν Ἁγία Τράπεζα, ποὺ εἶναι τὸ ἄβατο τοῦ Ἁγίου Βήματος καὶ τοῦ ὅλου ναοῦ, ὁ ὁποῖος πάλι εἶναι αἰσθητὴ εἰκόνα τοῦ πνευματικοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι ἕνα ἐγκώμιο τὸ ἀπολυτίκιο, ἀπόσταγμα, θαρρεῖς, ὅλων τῶν ὕμνων τῶν σχετικῶν μὲ τὴν ὑμνούμενη ἑορτή, στὴν ὁποία ἀνήκει. Ὅπως εἶναι τὸ ἐγκώμιο στὴν ἐκκλησιαστικὴ ρητορική, ἔτσι καὶ τὸ ἀπολυτίκιο εἶν᾽ ἐγκώμιο στὴν ἐκκλησιαστικὴ ποίηση.

Μποροῦμε νὰ κάνουμε σύγκριση σὲ διάφορα ἀπολυτίκια μὲ τὴν ὅλη ὑμνογραφία τῆς ἑορτῆς τους, μὲ ὅλα δηλαδὴ τὰ ὑμνολογικὰ προϊόντα

της, ἐκφρασμένα σὲ διαφόρους τύπους τῆς ρυθμικῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως. Θὰ σταθοῦμε μόνο σ᾽ ἕνα παράδειγμα, τῆς ἑορτῆς τῆς Μεταμορφώσεως, καὶ θὰ πάρουμε τοὺς τύπους αὐτοὺς ὅπως τοὺς συναντᾶμε στὸ Μηναῖο, στὴν ἴδιαν ἀκριβῶς ἑορτή. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ὕμνοι ἀρχαῖοι, ποὺ ἐξεβλήθησαν ἀπὸ τὰ Μηναῖα, κι᾽ εἶν᾽ ἐνδεχόμενο κάποια σημεῖα τους νὰ τὰ εἶχαν ὑπ᾽ ὄψη τους κάποιοι ἀπολυτικιογράφοι. Τέτοιο παράδειγμα εἶναι ὁ Παρισινὸς Κῶδιξ 259, τοῦ ιβ΄ αἰῶνος, ποὺ περιέχει σὲ 305 φύλλα Μηναῖο τοῦ Νοεμβρίου, ἀλλὰ ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι ὕμνοι, ποὺ ἐξυμνοῦσαν προτήτερα τοὺς Ἁγίους τοῦ μηνὸς αὐτοῦ ἀντικαταστάθησαν μὲ ἄλλους μεταγενέστερους.

Ἂς ἰδοῦμε τὴν ἀντιστοιχία στὴν ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως:

(Ἀπολυτίκιο τῆς Μεταμορφώσεως)		(Ἀποσπάσματα διαφόρων ὕμνων τῆς Μεταμορφώσεως)
Μετεμορφώθης ἐν τῷ ὄρει, Χριστὲ ὁ Θεός,	=	ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβὼρ μεταμορφούμενον, Κύριε (2ο στιχηρὸ τῶν Αἴνων τοῦ Ὄρθρου)
δείξας τοῖς μαθηταῖς σου τὴν δόξαν σου καθὼς ἠδύναντο·	=	δείξας τοῖς μαθηταῖς σου τὴν δυναστείαν σου (1ο στιχηρὸ ἰδιόμελο τῆς Λιτῆς)
λάμψον καὶ ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς τὸ φῶς σου τὸ ἀΐδιον,	=	καταύγασον καὶ ἡμᾶς τῷ φωτὶ τῆς σῆς ἐπιγνώσεως. (2ο στιχηρὸ ἰδιόμελο τῆς Λιτῆς)
πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, φωτοδότα δόξα σοι	=	[ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου (ψάλλεται καὶ στὴ Μεταμόρφωση μὲ ὡρισμένα ἀντίφωνα). Φωτοδότα δόξα σοι (κατακλεῖδα ἀπολυτικίων)].

Μποροῦμε ἐπίσης νὰ προσθέσουμε κι᾽ ἄλλα σημεῖα πρὸς τὰ ὁποῖα προσομοιάζουν τὰ παραπάνω, ὅπως π. χ. ἀποσπάσματα τοῦ 1ου τροπαρίου τοῦ Μικροῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ 4ου τραπαρίου τοῦ Μεγάλου Ἑσπερινοῦ καὶ ἀπὸ τὸν κανόνα τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Μαϊουμᾶ στὴ Μεταμόρφωση τὸ τροπ. 3 τῆς ᾠδῆς α΄ καὶ τὸ τροπ. 5 τῆς ᾠδῆς η΄. Ἐπίσης τὸ ἀπολυτίκιο τῆς Μεταμορφώσεως μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ καὶ μικρογραφία τοῦ Καθίσματος μετὰ τὴν β΄ στιχολογία στὸν Ὄρθρο.

Τρίτη πηγή, ἰδίως σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν Χριστό, στ' ἀπολυτίκια ἐπομένως ποὺ εἶναι στὸ Τριῴδιο καὶ στὴν Παρακλητικὴ περισσότερο, ἀλλὰ καὶ στὰ Μηναῖα, εἶναι τὸ Εὐαγγέλιο. Ἡ ζωή, τὰ θαύματα καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, ἀποτυπωμένα ἀπὸ τοὺς τέσσερες Εὐαγγελιστές, εἶναι μόνιμη ἐμπνεύστρια ἀναζήτηση τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποιητῶν, ἐπομένως καὶ τῶν ἀπολυτικιογράφων.

Παίρνουμε ἕνα ἀπολυτίκιο τοῦ Μεγ. Σαββάτου καὶ ἀναπαρατάσσοντας ἀποσπάσματα καὶ ἀπὸ τοὺς τέσσερες Εὐαγγελιστὲς τὶς ἴδιες λέξεις τους, βλέπουμε τὴ θαυμαστὴ ἐπιλογὴ τοῦ ποιητῆ τοῦ ἀπολυτικίου αὐτοῦ, ποὺ ἀκριβῶς πῆρε τὸ ψῆγμα χρυσοῦ στὸν ποιητικὸ λόγο. Μιὰ τέτοια ἀπόδοση ἀποτελεῖ καὶ τὴν ὑμνητικὴ συμβολὴ τοῦ ἀπολυτικιογράφου:

(Ἀπολυτίκιο τοῦ Μεγ. Σαββάτου)		(Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο)
Ὁ εὐσχήμων Ἰωσὴφ	=	Ἰωσὴφ ὁ εὐσχήμων (Μάρκος ιε΄ 43)
ἀπὸ τοῦ ξύλου καθελὼν τὸ ἄχραντόν σου σῶμα,	=	καθελὼν τὸ σῶμα (Λουκᾶς κγ΄ 58)
σινδόνι καθαρᾷ	=	σινδόνι καθαρᾷ (Ματθαῖος κζ΄ 60)
εἱλήσας	=	ἐνείλησε (Μάρκος ιε΄ 46)
καὶ ἀρώμασιν,	=	μετὰ τῶν ἀρωμάτων (Ἰωάννης ιθ΄ 40)
ἐν μνήματι καινῷ κηδεύσας ἀπέθετο	=	καὶ ἔθηκεν αὐτῷ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ (Ματθαῖος κζ΄ 60)

Διαβάζονται κάλλιστα, σὲ ὁμαλὴ συνέχεια, τὰ εὐαγγελικὰ ἀποσπάσματα.

Ἔτσι τὸ ἀπολυτίκιο ψηλαφητὰ συνδέει τὴν αὐθεντία τῆς Ἁγίας Γραφῆς μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση.

III

Στὰ ἀπολυτίκια βρίσκει τρόπο νὰ ἐξωτερικευθεῖ ἡ συντακτικὴ ἰδιορρυθμία. Ὅλα τὰ μέσα τοῦ λόγου τὰ θέτουν σ' ἐφαρμογὴ οἱ ἀπολυτικιογράφοι, ποὺ ἐξαίρουν κάθε φορὰ τὴν ἔννοια τῶν ὅρων τῆς προτάσεως τονώνοντας τὴν ἔκφραση. Τὰ συντακτικὰ καὶ σημασιολογικὰ φαινόμενα

δὲν πρέπει νὰ τ' ἀπομονώνουμε ὡς ἄψυχες τυποποιήσεις, ἀλλ' ὡς στοιχεῖα τοῦ ποιητικοῦ ὕφους. Ἔτσι θὰ ἐπισκοπήσουμε καλύτερα τὶς μορφολογικὲς αὐτὲς νύξεις τοῦ λόγου, κι' ὄχι ὡς ἐξεζητημένες ἐπαναλήψεις. Τὴ μεταφορὰ λ. χ. θὰ πρέπει νὰ τὴν ἰδοῦμε ὡς μιὰ προσωπικὴ ἀναζήτηση στὸ ὕφος, τὴν περίφραση μέσα στὸ εἰκονικὸ περιδιάβασμά της, τὴν παρήχηση ὡς συχνότατη ἀφορμὴ τῶν ἰσόστιχων προτάσεων. Τὸ λεξιλόγιο καὶ τὰ γραμματικὰ στοιχεῖα παραχωροῦνται ἕως ἕνα σημεῖο καὶ στὴ δημοτικὴ γιὰ νὰ πάρει τὴν ἀπαραίτητη λεξιλογική της ἐπέκταση. Ἡ ποίηση τῶν ἀπολυτικίων εἶναι κι' αὐτὴ μιὰ κληρονομιὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας λογοτεχνίας.

Ἂν θὰ περνούσαμε στὸν κύκλο τῶν σχημάτων λόγου εἴτε σχετικὰ μὲ τὴ θέση τῶν λέξεων, εἴτε σχετικὰ μὲ τὸν βαθμὸ τῆς πληρότητας τοῦ λόγου, εἴτε σχετικὰ μὲ τὴ σημασία λέξεων ἢ φράσεων, εἴτε ἀκόμα ἂν ἰδοῦμε καὶ σχήματα γραμματικά, θ' ἀντιμετωπίζαμε στὶς περιπτώσεις αὐτὲς τὴν ὀξυδέρκεια τῆς προσοχῆς, ἕνα ἀλληλοδάνεισμα τὴν ὥρα ποὺ ἡ πρωτοτυπία δὲν ἀρχίζει ἀπὸ τὸ μηδέν, γιατὶ στὸ τίποτα ποτὲ δὲν χτίζουμε, ἀλλὰ σὲ μιὰ ἐξακολουθητικὴ μετουσίωση, ὅση ἐπιτρέπει ἡ καρποφόρα λεπτομέρεια.

Ἰδοὺ κάποια σταματήματα τῆς περιπλανήσεώς μας αὐτῆς. **Παρήχηση (θαυμάσια τελέσασα φοβερά**—Ἀπολυτίκιο Ματρώνης τῆς Χιονοπολίτιδος). **Ὑπερβατὸν (Κραταιὰν τῇ πόλει σου περιβολὴν ἐδωρήσω**—Τῆς Τιμίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου). **Πρωθύστερον (Ἑτοιμάζου Βηθλεέμ, ἤνοικται πᾶσιν ἡ Ἐδέμ**—Προεόρτιο τῆς Γεννήσεως Χριστοῦ). **Ὁμοιοτέλευτον (Λίαν εὔφρανας τοὺς ὀρθοδόξους καὶ κατῄσχυνας τοὺς κακοδόξους**—Ἀπολυτίκιο μάρτυρος Εὐφημίας). **Βραχυλογία (Δόξα τῷ σὲ δοξάσαντι** (Χριστῷ)—Ἁγ. Σπυρίδωνος). **Ἐκ παραλλήλου (Λαμβάνουσι θεραπείαν καὶ ἰάσεις**—Σεραφεὶμ τοῦ Δαμποῦ). **Περίφραση (Φιλαργυρίαν νοσήσας ἐσκοτίζετο**—Ἀπολ. Μεγ. Πέμπτης). **Κατ' ἐξοχὴν (Ὁ μάρτυς σου, Κύριε, ἐν τῇ ἀθλήσει αὐτοῦ**—Ἁγ. Πολυεύκτου). **Σχῆμα καταχρήσεως (Τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου**—Τῆς Ἰνδίκτου). **Μετωνυμία [(Ἠκολούθησας τῷ Χριστῷ** (=τὴ Χριστιανικὴ διδασκαλία). Δαυῒδ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ)]. **Ὑπερβολὴ (Ἐν σώματι ἄγγελος**—Πατρὸς Ὀνουφρίου). **Μεταφορὰ (Ὡς βρύσις πολύκρουνος κατήρδευσας τὴν Ἐκκλησίαν**—Μάρτυρος Κυριακῆς). **Συνεκδοχὴ (Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος σου**— Ἁγ. Βασιλείου). **Λιτότης (Μὴ κρύπτετε ἑαυτοὺς**— Προεόρτιο Θεοφανείων). **Ἀλληγορία (Ἔθραυσας τῶν δαιμόνων τὰς ἐνέ-**

δρας— Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου). **Σχῆμα συμφύρσεως** (**Ἡ λογικὴ Χριστοῦ ἀμνὰς Ἰουλίττα, σὺν τριετεῖ ἀμνῷ αὐτῆς τῷ Κηρύκῳ, δικαστικοῦ πρὸ βήματος παρέστησαν**—Μαρτύρων Ἰουλίττης καὶ Κηρύκου). Ἐκεῖνο ποὺ συναντᾶμε συχνότατα στὰ ἀπολυτίκια εἶναι τὰ **γλωσσικὰ παίγνια**, ποὺ σὲ πολλὰ ἀπολυτίκια εἶναι χαρακτηριστικώτατα. Ἀναφέρομε ἕνα μόνο παράδειγμα ἀπὸ τὰ ἀπειράριθμα: (**Στήλη ἔμψυχος τῆς ἐγκρατείας, στύλος ἄσειστος τῆς Ἐκκλησίας, Στυλιανὲ ἀνεδείχθης μακάριε**—Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνος).

Βάση στὴν ἐκλογὴ τῶν λέξεων καὶ σὲ συνέχεια τῶν σχημάτων λόγου κάθε φορὰ εἶναι ἡ σκοπιμότητα τῆς συνθέσεως. Στὴ σκοπιμότητα αὐτὴ ὅμως πρέπει νὰ ὑπαγάγουμε σύγχρονα καὶ μιὰν αἰσθητικὴ μεταστοιχείωση, ἐκείνη ποὺ παρέχει σταθεροὺς ὅρους γιὰ τὴν κάθε μορφὴ τοῦ σχήματος, ποὺ συναντᾶμε, καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν ἀνατρέπονται. Στὰ σχήματα λόγου, ὅπως τὰ εἴδαμεν ἐδῶ σὲ κάποια δείγματά τους, οἱ περιπτώσεις αὐτὲς συνείρονται μὲ κάποιαν ἀμεσότητα συνδυασμῶν, ποὺ δίνουν ἔκταση στὰ σχήματα αὐτά. Σὲ ὅλα τὰ παραδείγματα, ποὺ παραθέσαμε, πρέπει ν' ἀναζητηθεῖ μιὰ ἀνώνυμη ψυχὴ ποὺ τὰ ἑνοποιεῖ καὶ ποὺ κάνει ὥστε ὁ ποιητικὸς λόγος τῶν ἀπολυτικίων νὰ παίρνει μιὰ συνθετικὴ σχέση τέτοια, ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται ἀντίστοιχη τοποθέτηση τοῦ λεγομένου καὶ τοῦ νοουμένου.

IV

Ὑπάρχει ἄφθονο συμβολικὸ νόημα στὶς εἰκόνες ποὺ εἰσάγονται στὰ ἀπολυτίκια. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ πρέπει νὰ τονισθεῖ εὐθὺς ἀμέσως εἶναι ἡ ἄκρα συνέπεια ποὺ παρουσιάζει ὁ συμβολισμὸς αὐτός. Γιατὶ ἡ ἀναπαράσταση τῆς πνευματικῆς ἰδέας ἢ τῆς ἀλήθειας, ποὺ κάνει ὁ συμβολισμὸς αὐτός, θαρρεῖς πὼς τείνει νὰ μᾶς παρουσιάσει ὁρατὴ αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν ἀόρατη χάρη. Μᾶς ὑποτυπώνουν τὴν πίστη τὰ σύμβολα, καθὼς τὴν ἔχουν κανονικό τους γνώμονα:

Ἔτσι ἔχουμε τοὺς ἑπόμενους συμβολισμούς, ποὺ συμφωνοῦν πρὸς τὰ δόγματα τῆς Χριστιανικῆς κοινότητας.

Γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα:

Τὸ πνεῦμα ἐν εἴδει **περιστερᾶς**.

(Ἀπολυτίκιο Θεοφανείων).

Γιὰ τὴ δύναμη:

Ὁ προφήτης Δανιὴλ **λεόντων** ποιμήν.

(Τοῦ προφήτου Δανιήλ).

Γιὰ τὴν πίστη:

Καὶ τὰ **πρόβατα** τὰ ἐν ἐρήμῳ τὰ λογικά, τοὺς ὁσίους, ἐποίμανας.
(Τοῦ ὁσίου Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου).

Γιὰ τὴν προνοητικότητα:

Ἐχθροῦ τὰς παγίδας συνέτριψε καὶ ὡς **στρουθίον** ἐρρύσθη ἐξ αὐτῶν.
(Τῆς μεγαλομ. Βαρβάρας).

Γιὰ τὸ αἰώνιο φῶς:

Συνέλαβες Ἡλίου **λύχνον** σαφῶς φωτίζειν.
(Τῆς συλλήψεως τοῦ Προδρόμου).

Γιὰ τὴ Χριστιανικὴ διδασκαλία:

Ἀστέρα πανέκλαμπρον καὶ φωτοφόρον
(Τοῦ ἱερομ. Φωκᾶ).

Γιὰ τὰ ψυχικὰ χαρίσματα:

Ἐξήνθησας, ἀθλοφόρε, **ῥόδον** ὡς πανεύοσμον σῶν ἀγώνων τοῖς ἄνθεσι.
(Τοῦ μάρτυρος Νεοφύτου).

Γιὰ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ:

Κλῆμα ὁσιότητος
(Τοῦ Κλήμεντος τοῦ Ἀγκύρας).

Γιὰ τὸν συμβολισμὸ τοῦ φοίνικος ὡς νίκης:

Καὶ ἡμεῖς, ὡς οἱ παῖδες, τὰ τῆς **νίκης σύμβολα** φέροντες.
(Τοῦ δικαίου Λαζάρου).

Δύο συμβολισμοὶ γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ γιὰ τὴ Χριστιανικὴ διδασκαλία, μεταφερόμενοι καὶ στοὺς Ἁγίους, εἶναι οἱ ἐπικρατέστεροι. Ὁ ἕνας εἶναι ὁ **ἥλιος** καὶ ὁ ἄλλος εἶναι ὁ **ποταμός.**

Στὸν πρῶτο, στὸν ἥλιο, εἶναι δῶρό του ἡ θερμότητα καὶ τὸ φῶς, ὄχι ὅμως μὲ τὴ σημασία τῆς θεοποιημένης φυσικῆς δυνάμεως, ὅπως σὲ ἄλλες θρησκεῖες, ἀλλὰ ὡς σύμβολο. Δὲν εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ὑπερίονος τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας, οὔτε ὁ Θεὸς ποὺ ἦταν τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς θρησκείας τῶν Περσῶν. Ἡ ἡλιακὴ χάρη ἐδῶ εἶναι τοῦ Χριστιανισμοῦ συμβολισμός, ποὺ ἔχει μεταφορικὴ σημασία γιὰ τὴ ζωή:

Ἀνέτειλεν ὁ **ἥλιος** τῆς δικαιοσύνης, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, φωτίζων τοὺς ἐν σκότει
(Τῆς Ὑπαπαντῆς).

Τῶν θαυμάτων **ἀκτῖσι** καταλαμπόμενος
(Τοῦ ἱερομ. Βλασίου).

Στὸν δεύτερο, στὸν ποταμό, χαίρεται ὁ ἀναγνώστης τὸν συμβολισμὸ τῆς πηγῆς καὶ τοῦ ρεύματος, τῆς ταχύτητας τοῦ νεροῦ, τῆς ἀρδεύσεως

τῆς γῆς ἀπὸ τὴν ὁποία ἀρχίζει ἡ γονιμότητα καὶ ἡ καρποφορία της:

Διψῶσάν μου τὴν ψυχήν, εὐσεβείας πότισον **νάματα**.

(Τῆς Τετάρτης τῆς Μεσοπεντηκοστῆς).

Ποταμὸς πληρούμενος τῶν χαρισμάτων.

(Τοῦ μάρτ. Σαββατίου).

Συναντᾶμε ὅμως περιπτώσεις ποὺ καὶ οἱ δύο συμβολισμοί, τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ποταμοῦ, εἶναι μαζὶ ἐκφρασμένοι. Τέτοιο παράδειγμα εἶναι τὸ Ἀπολυτίκιο αὐτὸ ποὺ συνοδεύεται μὲ ἐναπόθεση λεπτομερειῶν τῶν συμβολισμῶν:

Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου θεότητος, τοὺς τὴν οἰκουμένην ἀκτῖσι δογμάτων θείων πυρσεύσαντας, τοὺς μελιρρύτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρδεύσαντας.

(Τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν).

Τὰ σύμβολα αὐτὰ πῆραν μὲ τὸν καιρὸ φυσικὰ ἕναν ὁμαδικὸ χαρακτῆρα. Ὁ ἴδιος αὐτὸς χαρακτήρας εἶναι τὸ θεμελιῶδες γνώρισμα καὶ στὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα, ποὺ στὴν περίπτωση τῶν χριστιανῶν τὰ βλέπουμε συνδεόμενα πρὸς τὶς ἑορτὲς τῆς Χριστιανωσύνης, στὰ Χριστούγεννα ἢ στὸ Πάσχα κ.λ.π. Στὴ μελέτη μας αὐτὴ μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ ποιητικὴ ἄποψη τῶν ἐθίμων, ὅπως ἐκδηλώνονται στὴν Ὑμνογραφία.

Ἡ ἀλληγορία στὴν ἔμπνευση τῶν ἀπολυτικίων εἶναι στὸ παραβολικὸ ὅραμα, στὴν παροιμιώδη εἰκόνα τους κάθε φορά, ἐνῷ παραμένουν σταθερὲς οἱ γραμματικὲς ἢ οἱ ἱστορικὲς ἔννοιες ποὺ αὐτὰ ἀπηχοῦν.

Μὲ τὰ ἀπολυτίκια αἰσθανόμαστε ἀκόμα μιὰ φορὰ τὴ θρησκευτικὴ ἀξία ὡς μίαν ἀξία ἀπόλυτη. Ὁ Κ. Θ. Δημαρᾶς ἐκφράζει τὸ ἀπόλυτο τοῦτο καὶ γιὰ τὴ θρησκευτικὴ ποίηση μὲ αὐτὲς τὶς λέξεις: «Ποίηση θρησκευτική! Σὰν νὰ μποροῦσε νὰ ὑπάρχει καὶ καμμιὰ ἄλλη ποίηση!..» («Δοκίμιο γιὰ τὴν Ποίηση»— κεφ. ΣΤ'. Ποίηση καὶ Χριστιανισμός, σελ. 41). Ὑπογραμμίζουμε ἰδιαίτερα τὴν ταύτιση αὐτὴ τῶν δύο ὅρων, τῆς μονολεκτικῆς ποιήσεως μὲ τὴ θρησκευτικὴ ποίηση.

Μὲ τὴν ἔξαρσή της, ἡ ποίηση ἀποβαίνει ἀκρογωνιαῖο λιθάρι γιὰ τὴν αἴσθηση τῆς θρησκευτικῆς ἀξίας, καθὼς μάλιστα αὐτή, ὡς ἀπόλυτη ἀξία, ξεπερνᾷ τὶς ἐπίσης ὑψωμένες ἀξίες, τὴν αἰσθητικὴ δηλαδὴ καὶ τὴν ἠθική, μόνες τους λαμβανόμενες.

V

Οἱ ἀπολυτικιογράφοι σὲ κάθε περίπτωση δίνουν ἕνα ὑμνητικὸ σύν-

θημα, μὲ τὴν ἐγερτήρια σάλπιγγα τῶν ἀπολυτικίων τους. Σὲ ὅλες τὶς ἑορτές, τὶς Δεσποτικές, τὶς Θεομητορικές, τῶν Ἁγίων, ὅσες εἶναι ἐγκατεσπαρμένες στὴν Παρακλητική, στὸ Τριῴδιο, στὸ Πεντηκοστάριο, στὰ Μηναῖα, διατυπώνονται ἀλήθειες τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Παραδόσεως, σὲ μιὰν ἀγαστὴ συμφωνία, κι᾽ οἱ ποιητὲς τῶν ἀπολυτικίων βρίσκονται συνεχῶς στὶς δογματικὲς καὶ ἠθικὲς πηγὲς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Παίρνουμε μὲ τὴ σειρὰ κάποια ἀποσπάσματα τῶν Ἀναστασίμων ἀπολυτικίων τῆς Παρακλητικῆς, στοὺς 8 ἤχους τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Καθὼς ἀναφέρονται στὴν ταφὴ καὶ στὴν Ἀνάσταση, ἔχουν ἀσυγκράτητη τὴ χαρὰ τὴν ἀναστάσιμη, ποὺ τὴ διαλαλοῦν σὲ ποικίλους ἤχους καὶ σὲ τόσο διαφορετικὴ κάθε φορὰ ἔκφραση, ποὺ ἀληθινὰ πλημμυρίζει ἀπὸ μιὰν ὑπερούσια χάρη.

Ἀπὸ τὸ ἀπολυτίκιο τοῦ α΄ ἤχου:

.... στρατιωτῶν φυλασσόντων τὸ ἄχραντόν σου σῶμα, ἀνέστης τριήμερος, Σωτήρ, δωρούμενος τῷ κόσμῳ τὴν ζωήν....

Τοῦ β΄ ἤχου:

.... τὸν ᾅδην ἐνέκρωσας τῇ ἀστραπῇ τῆς θεότητος....

Τοῦ γ΄ ἤχου:

.... ὁ Κύριος ἐπάτησε τῷ θανάτῳ τὸν θάνατον....

Τοῦ δ΄ ἤχου:

.... τὸ φαιδρὸν τῆς Ἀναστάσεως κήρυγμα ἐκ τοῦ Ἀγγέλου μαθοῦσαι αἱ τοῦ Κυρίου μαθήτριαι ...

Τοῦ πλαγ. α΄ ἤχου:

.... καὶ ἐγεῖραι τοὺς τεθνεῶτας ἐν τῇ ἐνδόξῳ Ἀναστάσει αὐτοῦ....

Τοῦ πλαγ. β΄ ἤχου:

.... ἐσκύλευσας τὸν ᾅδην, μὴ πειρασθεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ· ὑπήντησας τῇ Παρθένῳ, δωρούμενος τὴν ζωήν....

Τοῦ πλαγ. γ΄ ἤχου:

.... τῶν μυροφόρων τὸν θρῆνον μετέβαλες· καὶ τοῖς σοῖς Ἀποστόλοις κηρύττειν ἐπέταξας....

Τοῦ πλαγ. δ΄ ἤχου:

.... ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις ἡμῶν, Κύριε δόξα σοι.

Τὰ τροπάρια αὐτὰ ἀποτελοῦν ἐξαίρετους φθόγγους μέσα στὴν καλλικέλαδη συναυλία τῆς Παρακλητικῆς, ὅπου οἱ 8 ἦχοι μελουργοῦν τὴν εὐλογημένη νίκη τῆς Ἀναστάσεως.

VI

Στ᾽ ἀπολυτίκια ἡ ὑπόθεση τῆς ἑορτῆς βραχύτατα σημειώνεται, ἄλλοτε σὲ ὅλο τὸ περιεχόμενό τους, ἄλλοτε στὶς πρῶτες λέξεις τους ἢ ἄλλοτε στὶς τελευταῖες.

Στὸ Τριῴδιο περιέχονται ἀπολυτίκια κινητῶν ἑορτῶν ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου ἕως τὸ Μέγα Σάββατο.

Καὶ τοῦ Τριωδίου τὰ ἀπολυτίκια ἔχουν τὴν ἰδιότητα ν᾽ ἀναζωπυρώνουν τὸ αἴσθημα τῆς εὐσέβειας. Ἔτσι προχωροῦμε ἀπὸ τὴν ἀφετηρία τοῦ Τριωδίου στὸ α΄ Σάββατο τῶν Νηστειῶν, στὴν Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας, στὴ Σταυροπροσκύνηση, στὸν Ἰωάννη τῆς Κλίμακος, στὰ Βαΐα, περνώντας ἀπὸ τόσα ἐνδιάμεσα γιὰ νὰ φτάσουμε στὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ.

Δύο μόνο ἀπολυτίκια θ᾽ ἀναφέρουμε, τοῦ Νυμφίου τοῦ Ὄρθρου τῆς Μεγ. Δευτέρας καὶ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου τοῦ Ὄρθρου τῆς Μεγ. Πέμπτης. Καὶ στὰ δύο ὁ ποιητὴς ζητάει τὴν ἐγρήγορση τοῦ πιστοῦ γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ραθυμίας ἢ τῆς προδοσίας.

Τῆς Μεγ. Δευτέρας:

> Βλέπε οὖν, ψυχή μου, μὴ τῷ ὕπνῳ κατενεχθῇς, ἵνα μὴ τῷ θανάτῳ παραδοθῇς καὶ τῆς βασιλείας ἔξω κλεισθῇς. . . .

Τῆς Μεγ. Πέμπτης:

> Βλέπε χρημάτων ἐραστά, τὸν διὰ ταῦτα ἀγχόνῃ χρησάμενον· φεῦγε ἀκόρεστον ψυχὴν τῇ διδασκάλῳ τοιαῦτα τολμήσασαν . . .

Τὰ ἀπολυτίκια τοῦ Τριωδίου ὅλα μαζὶ προσφέρονται στὴ μετάβαση τῶν Ἀκολουθιῶν του πρὸς τὸ Πάθος καὶ τὴν Ἀνάσταση, ἀναπαριστώντας θεοπρεπέστατα τὸ θεῖο δρᾶμα. Ἡ γνωμολογία καὶ ἡ συγκίνηση τῶν ἀπολυτικιογράφων αὐτῶν εἶναι ἔντονη καὶ ρητορεύει εὔγλωττα στὶς στιγμὲς ποὺ διακονεῖ στὴν ἐξύμνηση.

VII

Κινητὲς ἑορτὲς ἐπίσης εἶναι καὶ οἱ περιλαμβανόμενες στὸ Πεντηκοστάριο ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα ἕως τὴν Κυριακὴ τῶν Ἁγίων

Πάντων, ποὺ περνοῦν στὸ μεταξὺ ἀπὸ τὴ Μεσοπεντηκοστή, τὴν Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ, τὴν Κυριακὴ τῶν Πατέρων, τὴν Πεντηκοστή.

Στ' ἀπολυτίκια τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ, τῆς Κυριακῆς τῶν Πατέρων, τῆς Πεντηκοστῆς ἐκδηλώνεται ἡ θεία ἐπενέργεια ἑνὸς φωτισμοῦ τῆς χάριτος, σὰν ἐκείνη τῆς ποιήσεως, ποὺ μὲ τὴν ἐμπνοή της ἀγκαλιάζει τὸ εἶναι τοῦ πιστοῦ.

Τῆς Ἀναλήψεως:

.... χαροποιήσας τοὺς μαθητὰς τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος....

Τῆς Κυριακῆς τῶν Πατέρων:

.... ὁ φωστῆρας ἐπὶ γῆς τοὺς πατέρας ἡμῶν θεμελιώσας ...

Τῆς Πεντηκοστῆς:

.... ὁ πανσόφους τοὺς ἁλιεῖς ἀναδείξας, καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον....

Σὲ ὅλα τὰ ἀπολυτίκια ἡ Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδοξίας συνδέεται στενώτατα μὲ τὴν Ἱστορία τῆς Θεολογίας, τὴ στιγμή, ποὺ στρέφει τὴ μνήμη τοῦ ἀναγνώστη σὲ καίρια συμβεβηκότα.

Ἡ πλατυρρημοσύνη καὶ ὁ οἶστρος κυκλοφοροῦν στὸν λυρικὸ προορισμὸ τοῦ ἀπολυτικίου. Αὐτὰ ὑφαίνουν τὸ γλωσσικὸ ἔνδυμα τῆς ἐμπνεύσεως.

VIII

Ἔχει τὸ κέντρο του ὁ κύκλος τῶν ἑορτῶν. Καὶ δημιουργήθηκαν ὁμόκεντροι ἑορταστικοὶ κύκλοι. Ὁ ἐτήσιος κύκλος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἑορτῶν, ποὺ εἶναι τὸ ἑορτολόγιο, ἔχει τὸν ἑβδομαδιαῖο κύκλο πολὺ μικρότερό του, κι' ἐκεῖνος πάλι ἔχει τὸν πυρῆνά του στὴν Κυριακή, ποὺ εἶναι ἡ ἀρχαιότατη Χριστιανικὴ ἑορτή.

Τὸ Πάσχα καὶ τὰ Χριστούγεννα εἶναι ἀφετηρίες ἑορταστικές, ἀπὸ τὸν 2ο αἰῶνα ἡ πρώτη καὶ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 4ου αἰῶνος ἡ δεύτερη. Τὰ προεόρτια καὶ τὰ μεθεόρτια συνάπτονται πρὸς αὐτές.

Ἡ Ἡμερονύκτια Ἀκολουθία καὶ ἡ Ἀκολουθία τῆς Κυριακῆς συνδυαζόμενες μᾶς ἔδωσαν τὴν Ἑβδομάδα. Ὁ ἑβδομαδιαῖος κύκλος τῶν ἑορτῶν εἶναι ἀρχαιότατος. Ἔτσι ὅπως ἀφιερώνονται εἶναι βασικὲς ἑορτές, θεμελιωμένες ἀνώνυμα στὶς προσωπικότητες τῆς πίστεως, ἀρχίζοντας ἀπὸ τοὺς Ἀσωμάτους καὶ τὸν Πρόδρομο τὴν Κυριακὴ καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ἑσπέρας, ποὺ συμπίπτει μὲ τὴ Δευτέρα καὶ τὴν Τρίτη

πρωΐ, καὶ σταματώντας στὸ παντοειδὲς πλῆθος τῶν μαχητῶν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ποὺ τοὺς ἀναφέρει ὅλους μαζὶ τὸ τελευταῖο ἀπολυτίκιο τῆς ἑβδομάδας:

> Ἀπόστολοι, Μάρτυρες καὶ Προφῆται, Ἱεράρχαι, Ὅσιοι καὶ Δίκαιοι, οἱ καλῶς τὸν ἀγῶνα τελέσαντες....

Ὁ μικρὸς αὐτὸς χορὸς ἀπὸ τοὺς Ἀσωμάτους πρὸς τὶς συγκεκριμένες προσωπικότητες τῶν Ἁγίων εἶναι καὶ ὁ δρόμος ποὺ φέρνει ἀπὸ τὸν κύκλο τῆς ἑβδομάδας στὸν κύκλο τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἔτσι ἀνοίγεται ὁ δρόμος πρὸς τὰ Μηναῖα.

IX

Στὸν κύκλο τῶν Θεομητορικῶν ἑορτῶν δείχνεται πολὺ καθαρὰ ἡ ἔφεση τοῦ ἀπολυτικιογράφου νὰ σταθεῖ κάθε φορὰ σὲ μιὰ κεντρικὴ λέξη, ποὺ δίνει τὴν καίρια εἰκόνα, ἐνῶ οἱ ἄλλες ὑποβοηθοῦν τόσο, ὥστε ν᾽ ἀποσαφηνίζεται ὅ,τι ἀπομένει ἀσυμπλήρωτο μετὰ τὴν τοποθέτηση τῆς βασικῆς αὐτῆς λέξεως.

Ἔτσι ὅ,τι σημαίνει ἢ ὅ,τι παρομοιάζει ὁ ποιητὴς εἶναι πάντα δηλωτικὸ τῶν περιπτώσεων τῆς ὁμοιότητας ἢ τῆς ἀναλογίας ποὺ θέλει νὰ συγκεφαλαιώσει. Ἰδοὺ ἀποσπάσματα ἀπὸ ἀπολυτίκια τῶν Θεομητορικῶν ἑορτῶν:

> Ἐκ σοῦ γὰρ ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστός...
> (Τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου — 8 Σεπτεμβρίου).

> Ἐν ναῷ τοῦ Θεοῦ τρανῶς ἡ Παρθένος δείκνυται καὶ τὸν Χριστὸν τοῖς πᾶσι προκαταγγέλλεται....
> (Τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου — 21 Νοεμβρίου).

> Σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον καὶ τοῦ ἀπ᾽ αἰῶνος μυστηρίου ἡ φανέρωσις...
> (Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου — 25 Μαρτίου).

> Ἐν τῇ γεννήσει τὴν παρθενίαν ἐφύλαξας, ἐν τῇ κοιμήσει τὸν κόσμον οὐ κατέλιπες, Θεοτόκε....
> (Τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου — 15 Αὐγούστου).

> Ἐπὶ σοὶ γὰρ καὶ φύσις καινοτομεῖται καὶ χρόνος....
> (Τῆς καταθέσεως τῆς Τιμίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου — 31 Αὐγούστου).

Σὲ κάθε περίπτωση ἀπ᾽ αὐτὲς τὸ νόημα προσλαμβάνει μιὰ πολὺ

αἰσθητὴ μορφή. Στὴν πρώτη, ὁ ἀπολυτικιογράφος χαιρετίζει μὲ τὴν εὐκαιρία ἑνὸς γεγονότος ἄλλο ἀνάλογο. Στὴ δεύτερη, ἀποδίνει τὸ περιεχόμενο μιᾶς ἐπετείου. Στὴν τρίτη, ἐξαίρει πανηγυρικὰ ἕνα γεγονός. Στὴν τέταρτη, ὑπογραμμίζει μὲ τὴν ἀντίθεση ὅ,τι θέλει νὰ ὑμνήσει. Στὴν πέμπτη, ὁ συνδυασμὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὑποβάλλει.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἔχουμε μιὰ ποιητικὴ πραγματικότητα κάθε φορὰ δημιουργημένη μὲ τὴ δική της συνέπεια, μὲ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ δικοῦ της ὁράματος ποὺ προβάλλει μέσα ἀπὸ τὴ διάθεση τοῦ ὕμνου πρὸς τὴν Θεοτόκο, καθὼς διαχύνεται σὲ χωριστὲς ὄψεις ἐξυμνητικὲς στὶς διάφορες ἑορτές, ποὺ εἶναι ἀφιερωμένες σ᾽ αὐτή.

X

Οἱ ποιητὲς τῶν ἀπολυτικίων ἔχουν ὑπαχθεῖ σ᾽ ἕναν ἰδιαίτερο τόνο τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος: στὴν ἀνάγκη τῆς συστηματικῆς παρασκευῆς τῆς ψυχῆς, καὶ στὴ δέσμευση αὐτὴ μετέχουν ἰδιαίτερα σὲ ὡρισμένες περιπτώσεις.

Τέτοιες περιπτώσεις εἶναι τῶν Προεορτίων στὶς Δεσποτικὲς ἢ στὶς Θεομητορικὲς ἑορτές.

᾽Αναφερόμαστε πρῶτα στὰ Προεόρτια τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν. Ἄλλοτε μιὰ δύναμη ὑποβλητικὴ ἀναπνέει μέσα στοὺς στίχους κι᾽ ἀναπτύσσεται σ᾽ αὐτοὺς μιὰ εὐκινησία, ποὺ δὲν εἶναι ἁπλῆ ἀναπαράσταση:

> Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν τῷ σπηλαίῳ ἐξήνθησεν ἐκ τῆς Παρθένου.
> (Προεόρτια Χριστουγέννων — 20 Δεκεμβρίου).

Ἄλλοτε ἡ λυρικὴ διάθεση ἐκφράζεται μὲ τὴν παρομοίωση καὶ ἡ τέτοια συσχέτιση ἄγει στὴ πρωτοτυπία, ὥστε ἄψυχα ἀντικείμενα ζωντανεύουν ψυχολογικὲς καταστάσεις:

> Καὶ γέγονεν αὐτῷ ξηρὰ ὁδὸς ἡ ὑγρά, εἰς τύπον ἀληθῶς τοῦ βαπτίσματος, δι᾽ οὗ ἡμεῖς τὴν ῥέουσαν τοῦ βίου διαπερῶμεν διάβασιν.
> (Προεόρτια Θεοφανείων — 5 ᾽Ιανουαρίου).

Ἄλλοτε τὸ ὑπερβατικὸ νόημα προχωρεῖ ἀπὸ τὴν ἀφετηρία του πρὸς τὸ συγκεκριμένο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πάλι ἐπανέρχεται στὸ ὑπερλογικό:

> Οὐράνιος χορὸς οὐρανίων ᾽Αγγέλων προκύψας ἐπὶ γῆς ἀφικόμενον βλέπει, ὡς βρέφος βασταζόμενον, πρὸς ναὸν τὸν πρωτότοκον πάσης κτίσεως.
> (Προεόρτια ῾Υπαπαντῆς — 1 Φεβρουαρίου).

Ἡ ἴδια ποικιλία ὑπάρχει καὶ στὰ Προεόρτια τῶν Θεομητορικῶν ἑορτῶν. Κάποτε ἀναπλάσσεται ἕνα σύνολο θείων προσώπων μιᾶς ἑορτῆς καὶ τὸ κείμενον τοῦ ἀπολυτικίου παίρνει πανηγυρικὴ χροιά:

> Αἰνέσατε αὐτὴν αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν. Ἰωακεὶμ εὐφραίνεται καὶ Ἄννα πανηγυρίζει.
>
> (Προεόρτια Γεννήσεως Θεοτόκου — 7 Σεπτεμβρίου).

Κάποτε ἡ μεταφορὰ κάνει ἐμφανέστερη τὴ σχέση τοῦ γεγονότος καὶ τοῦ συμβόλου του, ὅπως στὸ ἀπολυτίκιο αὐτό, ποὺ τὸ παραθέτουμε ὁλόκληρο:

> Χαρὰν προμνηστεύεται σήμερον Ἄννα ἡμῖν, τῆς λύπης ἀντίθετον, καρπὸν βλαστήσασα, τὴν μόνην Ἀειπάρθενον, ἥνπερ δὴ καὶ προσάγει, τὰς εὐχὰς ἐκπληροῦσα, σήμερον γηθομένη ἐν ναῷ τοῦ Κυρίου, ὡς ὄντως ναὸν τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ μητέρα ἁγνήν.
>
> (Προεόρτια τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου — 20 Νοεμβρίου).

Κάποτε μὲ τὴν προοιμιακὴ χαρὰ γίνεται ἡ προβολὴ μιᾶς διάρκειας ἕως τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς, τὴν ὁποία προαναγγέλλει, καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐρεθίζεται μὲ ἱεροπρέπεια, κατὰ τὴν πρόθεση τοῦ ποιητῆ, ἡ φαντασία τοῦ πιστοῦ:

> Τῆς παγκοσμίου χαρᾶς τὰ προοίμια μετὰ χαρμοσύνης προεορτάσωμεν.
>
> (Προεόρτια Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου — 24 Μαρτίου).

Κάποτε στὸ προεόρτιο μήνυμα προστίθεται ἄφθονο τὸ ὑποκειμενικὸ στοιχεῖο τοῦ ἀπολυτικιογράφου:

> Λαοί, προσκιρτήσατε, χεῖρας κροτοῦντες πιστῶς, καὶ πόθῳ ἀθροίσθητε.
>
> (Προεόρτια Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου — 14 Αὐγούστου).

Οἱ ποιητὲς τῶν ἀπολυτικίων ἐποπτεύουν καὶ συγκινοῦνται σύγχρονα, καθὼς στὴν ἀναλυτικὴ περιγραφὴ ἀνακαλοῦν τὴν ἔξαψη τῆς ψυχῆς ὄχι παθητικά. Τὸ βλέπουμε αὐτὸ μέσα στὶς παλλόμενες λέξεις, ποὺ χαρίζουν εὖρος στὴν ὀπτικὴ παρατήρηση τῆς συνειδήσεως.

Οἱ ποιητὲς τῶν ἀπολυτικίων ἐποπτεύουν καὶ συγκινοῦνται σύγχρονα, καθὼς στὴν ἀναλυτικὴ περιγραφὴ ἀνακαλοῦν τὴν ἔξαψη τῆς ψυχῆς ὄχι παθητικά. Τὸ βλέπουμε αὐτὸ μέσα στὶς παλλόμενες λέξεις, ποὺ χαρίζουν εὖρος στὴν ὀπτικὴ παρατήρηση τῆς συνειδήσεως.

XI

Ἡ Χριστιανικὴ ἰδέα, ποὺ ἔχει τόση ἀπήχηση στὴν ψυχὴ τοῦ ἀπολυτικιογράφου, κι᾿ ἔχει τέλεια διευκρινισθεῖ μέσα του, γίνεται ἡ συγκίνησή του, καὶ ὡς τέτοια φτάνει σ᾿ ἐμᾶς. Αὐτὴ ἀναπτύσσει τὴν εὐαισθησία του καὶ σμίγει μὲ τὴν ἐλεύθερη δημιουργικὴ δύναμή του. Τὰ συνειδησιακά του αὐτὰ ἐνεργήματα ἀρχίζουν καὶ τελειώνουν μὲ τὴν ἐπίρροια τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος. Ἡ ἀτομικὴ δόνηση τοῦ συνθέτη τῶν ἀπολυτικίων σμίγει τὰ σύμβολα τὰ ἑορταστικὰ μὲ τὰ λεκτικὰ σύμβολα, κι᾿ ἔτσι ἔχουμε ἕνα ἱερατικὸ ὕφος στὸν λόγο.

Αὐτὰ τὰ φαινόμενα εἶναι ἁπτὰ στὰ ἀπολυτίκια τῶν ἀκινήτων Δεσποτικῶν ἑορτῶν. Οἱ ἀκίνητες Δεσποτικὲς ἑορτὲς ἔχουν κέντρο καὶ κορυφὴ τὰ Χριστούγεννα, ἐνῷ οἱ κινητὲς τὸ Πάσχα. Σὲ τρία ἀπ᾿ αὐτὰ ἔχουμε μαζὶ τὴν περίληψη τῆς ἑορτῆς καὶ τὴν ἔξαρση τοῦ γεγονότος:

> .... ἐν αὐτῇ γὰρ οἱ τοῖς ἄστροις λατρεύοντες ὑπὸ ἀστέρος ἐδιδάσκοντο σὲ προσκυνεῖν τὸν Ἥλιον τῆς Δικαιοσύνης καὶ σὲ γινώσκειν ἐξ ὕψους Ἀνατολήν....
>
> (Τῶν Χριστουγέννων — 25 Δεκεμβρίου).

> .... καὶ νόμον ἐκπληρῶν, περιτομὴν θελήσει καταδέχῃ σαρκικήν, ἵνα παύσῃς τὰ σκιώδη καὶ περιέλῃς τὸ κάλυμμα τῶν παθῶν ἡμῶν....
>
> (Τῆς Περιτομῆς τοῦ Χριστοῦ — 1 Ἰανουαρίου).

> .... τοῦ γὰρ γεννήτορος ἡ φωνὴ προσεμαρτύρει σοι, ἀγαπητόν σε υἱὸν ὀνομάζουσα....
>
> (Τῶν Θεοφανείων — 6 Ἰανουαρίου).

Οἱ ποιητὲς τῶν ἀπολυτικίων ἔχουν ξεπεράσει τὴν ἀδυναμία, κατ᾿ αὐτούς, τῆς ἀναλυτικῆς σκέψεως. Ἔχουν δημιουργήσει μὲ τὴν πίστη τους ἕναν ἐσωτερικὸ ρυθμὸ στὴν προσωπική τους ὕπαρξη, ποὺ τὸν μεταγγίζουν στὸν κάθε πιστὸ καὶ σὲ ὅλους μαζί. Ἡ δική τους ἑνότητα στὴ σύνθεση τοῦ ψυχικοῦ βίου εἶναι ἕνα ἠθικὸ κατόρθωμα, ποὺ ἐπιζητοῦν μὲ τὸ ἀπολυτίκιό τους νὰ τὸ μετατρέψουν σὲ αἰσθητικὸ κατόρθωμα. Ἡ ἐκδήλωση στὴν πρώτη περίπτωση εἶναι ἡ προσήλωσή τους στὸ θέμα τους καὶ στὴ δεύτερη ἡ ἀνύψωσή τους. Αὐτὴ τὴν ἀνύψωση τὴ βλέπουμε ὅταν κάποτε ἀποτείνωνται πρὸς ἕνα ἱερὸ πρόσωπο:

> .... εὐφραίνου καὶ σύ, πρεσβῦτα δίκαιε, δεξάμενος
> ἐν ἀγκάλαις τὸν ἐλευθερωτὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν....
>
> (Τῆς Ὑπαπαντῆς — 2 Φεβρουαρίου).

Ἄλλοτε προσφέρονται μὲ παρακλητικὴ εὐχὴ πρὸς τὸν ἴδιο τὸν Χριστό, ποὺ εἶναι πότε πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἀπολυτικίου:

> .... λάμψον καὶ ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς τὸ φῶς σου τὸ ἀΐδιον. ...
>
> (Τῆς Μεταμορφώσεως — 6 Αὐγούστου).

καὶ πότε στὴν ἀρχὴ τοῦ ἀπολυτικίου:

> Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου....
>
> (Τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ — 14 Σεπτεμβρίου).

(Συνεχίζεται)

ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ ΤΣΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΦΥΛΑΚΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ
ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

λ΄

«ΤΜΗΜΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΑΜΑΡΙΩΤΙΣΣΗΣ». *)

Ἐποχὴ

ΙΔ αἰῶνος

Διαστάσεις

Χάρτ. 0,34 × 0,22 φύλ 408.
Στίχοι σελ. 32. Σελίδες μονόστηλοι.
Δέσιμον Παλαιόν. Γραφὴ ἀτημέλητος.

Περιεχόμενον

Ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος 8 φύλ. διὰ μεταγενεστέρας γραφῆς. Προηγεῖται: «Πίναξ τῶν κανόνων καὶ πασῶν τῶν ὑποθέσεων» καὶ ἀκολούθως ἡ ἐξήγησις τῶν κανόνων.

Ἐν τέλει ὑπάρχουν φύλ. 14 πρόσθετα, δι᾿ ἑτέρας γραφῆς, ἀγνώστου περιεχομένου.

(12) ΑΡΙΘΜ. 12

Ὀνομασία

«Εὐαγγελιστάριον [19]) τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ»

Ἐποχὴ

Ι αἰῶνος.

*) (Συνέχεια ἐκ τῆς 93ης σελίδος τοῦ ΚΕ΄ τόμου, ἔτ. 1950).

[19]) Ἀπὸ τοῦ Δ΄ αἰῶνος, κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς συναγωγῆς, ἤρχισεν ἡ συγκρότησις συλλογῶν περικοπῶν ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Κ. Διαθήκης πρὸς ἀ-

Διαστάσεις

Μεμβρ. 0,35×0,25,4. φύλ 262.
Στίχοι σελ. 25 Σελίδες δίστηλοι.
Δέσιμον παλαιὸν ἐξ ὑφάσματος ἐρυθροῦ
ἐπὶ ξυλίνων πλακῶν. Διατήρησις καλή.
Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται μετὰ μουσικῶν σημείων [20]).

Περιεχόμενον

Εὐαγγελιστάριον τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ.

Ἐν ἀρχῇ ὑπάρχει πρόσθετον φύλλον ἐκ μεμβράνης, τῆς αὐτῆς γραφῆς καὶ ἐξ ἄλλου, ὡς φαίνεται, κώδικος. Ἡ ἐπικεφαλὶς τοῦ πρώτου φύλλου ὑπὸ ἱεροσύλου χειρὸς ἀπεκόπη.

Τὰ φύλλα 166—168 εἶναι διὰ νεωτέρας γραφῆς καὶ ἐπὶ λευκοτέρας μεμβράνης.

Τὰ ἐν τῷ τέλει 19 φ. ἐπὶ χάρτου περιέχουν τὰ ἑωθινὰ εὐαγγέλια τοῦ ἀποδείπνου τῆς Μ. Ἑβδομάδος.

(13) ΑΡΙΘΜ. 13 [21])

Ὀνομασία

«Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἐφραὶμ λόγος περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν—Βίος καὶ πολιτεία Σάββα τοῦ ἡγιασμένου.

νάγνωσιν κατὰ τὰς κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτὰς ἐπ' ἐκκλησίας. Καὶ αἱ μὲν εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ ἀπετέλεσαν τὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ εὐαγγελιστάρια, ἐν δὲ τῇ Δύσει εὐαγγελιάρια. Αἱ συλλογαὶ δὲ τοιούτων περικοπῶν ὠνομάσθησαν ἀναγνωστικὰ (=lectionaria).

Τὸ ἀρχαιότερον τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν βιβλικῶν χειρογράφων ἀνεκαλύφθη κατὰ τὸ 1930 εἴς τι μοναστήριον παρὰ τὸ Φαγιούμ. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἀνάγεται εἰς τὸν Γ' αἰῶνα καὶ ἀποτελεῖ τὴν σπουδαιοτέραν πηγὴν διὰ τὴν ἔρευναν τοῦ Εὐαγγελικοῦ κειμένου. Ἡ λεπτομερὴς ἐξέτασις τοῦ χειρογράφου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Σὲρ Τζῶν Κέννυ, διευθυντοῦ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου. Τὸ ἀρχικὸν κείμενον περιελάμβανε 110 σελίδας, ἐξ ὧν ἐλλείπουσι 30. Ἐν τῷ σῳζομένῳ κειμένῳ περιλαμβάνονται ἐξ ἴσου ἓν κεφάλαιον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, δύο Ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου καὶ ἓν κεφάλαιον τῆς Ἀποκαλύψεως. (Πρβλ. Πάνταινος ἔτ. ΚΕ', σελ. 504).

[20]) Εἰς τὰ χειρόγραφα Εὐαγγελιστάρια, ἄνωθι ἢ κάτωθι τῶν λέξεων, ἐν ἀρχῇ δὲ καὶ ἐν τῷ τέλει τῶν φράσεων τοῦ κειμένου, ὡς ἐν τῷ περιγραφομένῳ χειρογράφῳ, ἐτίθεντο κατὰ διαφόρους στάσεις ὡρισμένα μουσικὰ σημεῖα, ἐκφωνητικὰ καλούμενα, καὶ ὑποδηλοῦντα μελικὴν ἀνάγνωσιν τῶν περικοπῶν. Φωτοτυπίας ἐνίων εὐαγγελισταρίων μετ' ἐκφωνητικῶν σημείων ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Παρασημαντικῇ 1917» ὁ Ἄρχων Μ. Μουσικοδιδάσκαλος Κ. Α. Ψάχος.

[21]) Περιγραφὴ τοῦ κώδικος ἐγένετο καὶ ὑπὸ τοῦ Dr. Jos. Boyens. (Catalogus Codicum Hagiocraphicorum Graecorum Bibliothecae Monasterii Deipare in Calce insula - An. Bollan. Tom. XX p. 45).

Ἐποχὴ
ΙΕ αἰῶνος.

Διαστάσεις
Χάρτ. 0,32.×0,25.5 φύλ. 205.
Στίχοι. σελ. 30. Σελίδες δίστηλοι.
Δέσιμον Παλαιόν. Διατήρησις καλή.

Περιεχόμενον
Ἐν τῇ κάτω ᾤᾳ τοῦ φ. 1α διὰ νεωτέρας χειρός:
«Ἐφραὶμ Σύρου τῆς Παναγίας τῆς ἐν νήσῳ Χάλκης».
Ἐν τῷ φ. 1, ὅπερ εἶναι ἄγραφον, ὑπάρχει σημείωσις:
«ʹζργ» [=1695] ἰνδ. ΣΤʹ».

Ἐν τελευταίῳ ἀγράφῳ φύλλῳ: 205β διὰ νεωτέρας ἀνορθογράφου χειρός: «Ἐτοῦτο τὸ παρῶν βιβλίον ἔνε τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀϊπαρθένου Μαρίας τῇ ἐν τῷ νησίῳ τῆς Χάλκης καὶ ὅποιος τὼ ἀποξενόσι νὰ εἶνε ἀφωρισμένος. κτλ.».

1) φ. 1—144α «Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἐφραὶμ λόγος περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν».

2) φ. 144β—200 «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν σάββα τοῦ ἡγιασμένου. Ἀρχή: «Οὐδὲν οὕτω κινῆσαι ψυχὴν εἰς ἀρετῆς ἐπιθυμίαν».

3) φ. 201—205α «Διήγησις τοῦ ὁσίου π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ζωσίμου». Ἀρχή: (Κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἀνήρ τις ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ὀνόματι Ζώσιμος).

(14) ΑΡΙΘΜ. 14

Ὀνομασία
«Ἑρμηνεία Κανόνων».

Ἐποχὴ
ΙΔ αἰῶνος.

Διαστάσεις
Χάρτ. 0,33.5×0,23 φ. 627.
Σελίδες μονόστηλοι. Στίχοι σελίδων διάφοροι.
Δέσιμον παλαιὸν καὶ κατεστραμμένον. Γραφὴ καλή.

Περιεχόμενον

1) φ. 1—2 «᾿Αναστασίου Πατριάρχου Θεουπόλεως καὶ Κυρίλλου ᾿Αλεξανδρείας ἔκθεσις σύντομος τῆς ᾿Ορθοδόξου πίστεως».

2) Τὰ φ. 3—4 ἄγραφα. ᾿Ακολουθεῖ: «᾿Επιτομὴ τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων.... παρὰ τοῦ πανσεβάστου σεβαστοῦ τε Νομοφύλακος καὶ Κριτοῦ Θεσσαλονίκης κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ ᾿Αρμενοπούλου».
῞Επονται φ. 12 ἄγραφα.

3) φ. 133β—300α «Περιγραφὴ τῶν ἑπτὰ οἰκουμενικῶν συνόδων».

4) φ. 300α—323α «Περιγραφὴ Πρωτοδευτέρας».

5) φ. 323β—326α «Κανόνες ἐκτεθέντες παρὰ τῆς ἁγίας Συνόδου, τῆς ἐν τῷ περιωνύμῳ ναῷ καὶ ἐπ᾿ ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου Σοφίας συστάσης καὶ τὴν οἰκουμενικὴν Ζ΄ σύνοδον ἐπιβεβαιωσάσης».

6) φ. 326α—506α «Κανόνες τοπικῶν συνόδων».

7) 506α—510α «Κανόνες Διονυσίου ᾿Αλεξανδρείας».

8) φ.510β—519β «Πέτρου ᾿Αντιοχείας».

9) φ. 520α—528α «Κανόνες Γρηγορίου Νεοκαισαρείας».

10) φ. 528β—532α «᾿Επιστολὴ ᾿Αθανασίου πρὸς ᾿Αμμοὺν μονάζοντα».

11) φ. 532α—534α «᾿Επιστολὴ ᾿Αθανασίου ᾿Αλεξανδρείας πρὸς Ρουφιανόν».

12) φ. 534β—597β «Βασιλείου ᾿Αρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ᾿Αμφιλοχίῳ ἐπισκόπῳ ᾿Ικονίου ἐπιστολαί».

13) φ. 597β—612α «Γρηγορίου Νύσσης ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Μελιτινῆς».

(Συνεχίζεται)

ΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ

ΤΗΣ 14ΗΣ ΜΑΪΟΥ 1950

ΑΙ ΓΕΝΟΜΕΝΑΙ τῇ 14ῃ Μαΐου 1950 βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ διενηργήθησαν κατὰ τοιοῦτον φιλελεύθερον τρόπον καὶ πολιτισμένον ὥστε νὰ προξενήσουν ἀρίστην ἐντύπωσιν καὶ βαθεῖαν ἱκανοποίησιν εἰς τὴν συνείδησιν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Διεπιστώθη οὕτως ὅτι ἡ γενομένη εἰς τὴν ἀγαπητὴν ἡμῶν χώραν μεγάλη Μεταπολίτευσις ἐρριζώθη, ηὐξήθη, ἔγινε κοινὸν κτῆμα, καὶ ἤρχισε νὰ φέρῃ τοὺς ἀγλαοὺς καρπούς της. Κυβέρνησις καὶ ἀντιπολίτευσις καὶ λαὸς ἐστάθησαν εἰς τὸ ὕψος των, στάσις μεμετρημένη καὶ λεπτὴ ἑκατέρωθεν, ὡριμότης, πρᾶγμα ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ ὠφεληθῇ τὰ μέγιστα ἡ νεαρὰ Δημοκρατία μας. Τὸ πολιτικὸν κλῖμα ἔχει πρὸ πολλοῦ καθαρθῇ, ἔχει γίνῃ ἤπιον, καὶ δὲν εὐνοοῦνται τραχύτητες καὶ ἀνοικειότητες. Τόσον οἱ ἔχοντες εὐθύνας ἐξουσίας, ὅσον καὶ οἱ κρίνοντες πρέπει νὰ εἶναι ἔντιμοι, λεπτοί, πρακτικοί, δημιουργικοί, τολμηροὶ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀναδημιουργίαν καὶ τὴν πρόοδον.

Πρέπει πάντοτε νὰ ξεπερνῶμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἴμεθα καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχομεν, πρέπει νὰ νικῶμεν τὸν ἑαυτόν μας, αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ προσπάθειά μας πρέπει νὰ εἶναι συνεχὴς καὶ γόνιμη, ὀφείλομεν νὰ κατανοῶμεν τὴν πραγματικότητα τῆς χώρας μας, νὰ μὴ χάνωμεν τὴν ψυχραιμίαν καὶ τὴν πρᾳότητα εἰς τὰς κρισίμους στιγμάς, νὰ στηριζώμεθα ἐπάνω εἰς ἀρχάς. Οἱ πολιτικοὶ πρέπει νὰ εἶναι μετριοπαθεῖς, προσεκτικοὶ εἰς τὰς γνώμας τοῦ περιβάλλοντος, νὰ ἀγαποῦν τὴν ἀλήθειαν, νὰ ἀποφεύγουν τὴν δημαγωγίαν. Πολλὰ ἔχουν γίνῃ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν καὶ θὰ γίνουν ἀκόμη περισσότερα. Βαδίζομεν πρὸς ρυθμὸν εὐρύτερον, πανανθρώπινον. Ἐπάνω ἀπὸ τὸ κόμμα εἶναι τὸ ὑψηλὸν συμφέρον τῆς Πατρίδος, ἐπάνω ἀπὸ τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν ἔχει κανεὶς εἰς τὸ Κοινοβούλιον εἶναι ἡ θέσις του ἔναντι τῆς Δημοσίας Γνώμης.

* * *

Εἰς τὴν χώραν μας ὑπάρχουν ἱκανὰ πρόσωπα, διὰ νὰ κατευθύνουν τὰ πεπρωμένα της καὶ νὰ δείξουν ὁδόν. Ὁ Λαὸς πιστεύει εἰς τὰς προσωπικότητας, ἀλλὰ συνάμα πιστεύει περισσότερον εἰς τὸν ἑαυτόν του, θέλει νὰ ἀσκήσῃ τὴν κυριαρχίαν του. Ἐξελίσσεται σταθερῶς πρὸς τὸ

πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀγνοεῖ ὅτι αὐτὴ ἔχει τὰς προϋποθέσεις της, τοὺς ὅρους της, ὅτι πρέπει νὰ συνυφαίνηται μὲ τὴν πειθαρχίαν, μὲ τὴν ἁρμονίαν τοῦ συνόλου, νὰ χωρῇ εἰς ἕνα σύστημα, πρὸς ἕνα σκοπόν.

Ὁ ἕνας πρέπει νὰ πιστεύῃ εἰς τὸν ἄλλον, τὸ ἄτομον εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἡ Κυβέρνησις εἰς τὸ ἄτομον, πρέπει νὰ εἶναι ἐξησφαλισμένη ἡ ἐμπιστοσύνη μεταξὺ Ἔθνους καὶ Κράτους. Καμμία πρόοδος, οὔτε γαλήνη, χωρὶς τὴν πίστιν αὐτήν, ὅπου αὐτὴ λείψῃ ἀνοίγει βάραθρον, ἡ ἐμπιστοσύνη ἑνώνει τὸ Ἔθνος, τὸ ἐξυψώνει, εἶναι δύναμις θαυματουργός. Ἡ ἐμπιστοσύνη οὐδέποτε ἐξέλιπεν ἀπὸ τὴν χώραν μας, καί, ὡς παρετηρήθη ἀπὸ ἐξεχούσας φυσιογνωμίας αὐτῆς, τὸ ἀποτέλεσμα τῶν γενομένων ἐκλογῶν δὲν ὑπῆρξεν ἐκδήλωσις μεγάλης δυσαρεσκείας, ἀλλ᾽ ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ λαοῦ νὰ συμπληρωθῇ ἡ Κεμαλικὴ Μεταρρύθμισις, νὰ ἀρθοῦν ἢ νὰ τροποποιηθοῦν ὅσοι νόμοι δὲν συμφωνοῦν πρὸς τοὺς θεμελιώδεις νόμους τῆς Μεταπολιτεύσεως καὶ πρὸς τὰς ἐξελίξεις τῶν περιστάσεων, διὰ νὰ ἀνοιγῇ ὁ δρόμος πρὸς νέας ἀναπροσαρμογὰς καὶ σπουδαίας ἀνακαινίσεις.

* * *

Πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τὴν χώραν μας, καὶ νὰ ἀτενίζωμεν τὴν γῆν της, ὅπως ὁ Ποιητὴς ἀτενίζει τὴν σελίδα του, νὰ οἰκειωνώμεθα μὲ τοὺς καινούργιους χρόνους, νὰ θεωρῶμεν μεγάλο ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον αἰσθανόμεθα, νὰ δένωμεν τὸ παρελθὸν μὲ τὸ παρὸν μὲ κόμβον ὅμοιον πρὸς τὸν κάλυκα ρόδου, ὁ ὁποῖος δένει τὴν ἀνοιξιάτικην ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν τοῦ θέρους, νὰ κάμνωμεν ἀγάπην τὴν στιγμήν, νὰ γεμίζῃ ἡ ὅρασίς μας ἀπὸ θάμβος, καὶ νὰ χτίζωμεν τὸ καινούργιο μας σπίτι, παίρνοντας ἀπὸ τὴν ὥραν τὸν γονιμοποιὸν πυρῆνά της, καὶ ἀκούοντας ὅ,τι ψάλλει τοὺς ἀναβαθμούς μας.

Ο ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΓΙΟΥΓΟΣΛΑΥΙΑΣ

ΓΑΒΡΙΗΛ

Εἰς τὴν μακρὰν ἅλυσιν τῶν ἐν μακαριστοῖς Ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν προσετέθη ἤδη εἷς εἰσέτι χρυσοῦς κρίκος, ὁ Βελιγραδίου καὶ πάσης Γιουγοσλαυΐας Γαβριήλ, κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ τῇ 7ῃ τοῦ παρόντος μηνὸς Μαΐου.

Ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ᾐσθάνθη βαθεῖαν θλῖψιν, διότι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου τῆς Σερβίας Γαβριὴλ ὁ Ὀρθόδοξος κόσμος ἀπώλεσεν ἕνα τῶν ἐμπνευσμένων Ἱεροφαντῶν, ἕνα τῶν δεδοκιμασμένων πνευματικῶν Ἀρχηγῶν αὐτοῦ.

Ἐγεννήθη τῷ 1881 ἐν Βρουΐτσῃ τῆς Κάτω-Μοράτσας. Ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἐμαθήτευσεν παρὰ τῷ θείῳ αὐτοῦ, ἀρχιμανδρίτῃ καὶ ἡγουμένῳ τῆς ἱ. Μονῆς Μοράτσας, Μιχαὴλ Ντόζιτς, παρὰ τῷ ὁποίῳ καὶ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα καὶ μετέλαβε χριστιανικῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς. Φοιτήσας εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν Πρεσρένης, ἀπεστάλη εἶτα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τῷ 1909 ὡς Διδάκτωρ τῆς Θεολογίας. Ἀκολούθως διωρίσθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ Ἀρχῆς εἰς ὑπευθύνους θέσεις, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, εἶτα δὲ ἐν τῇ ἐνταῦθα Σερβικῇ Πρεσβείᾳ.

Ἐπί τι διάστημα διέμεινεν ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, ἔνθα ἐπλούτισε τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ γνώσεις καὶ ἐπανακάμψας ἐνταῦθα ἐψηφίσθη κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1911, ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ', εἰς Μητροπολίτην Ρασκοπρεσρένης. Τῷ 1913 μετέσχε τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀναδειξάσης Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην τὸν ἀπὸ Χαλκηδόνος Γερμανὸν τὸν Ε' Ἐκλογικῆς Συνελεύσεως. Βραδύτερον ἐξελέγη Ἀρχιεπίσκοπος Ἰπεκίου, τῷ δὲ 1920 Μητροπολίτης Μαυροβουνίου καὶ ἐξεπροσώπησε τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὸ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις συγκληθὲν τῷ 1923, ἐπὶ πατριαρχείας Μελετίου τοῦ Δ', Πανορθόδοξον Συνέδριον, εἰς ὃ ἡ συμβολὴ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀξιόλογος.

Χηρεύσαντος τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας,

ἐξελέγη τῇ 21ῃ Φεβρουαρίου 1938 Πατριάρχης Βελιγραδίου καὶ πάσης Γιουγοσλαυΐας.

Ἐν τῇ ὑπάτῃ ταύτῃ διακονίᾳ τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας ἀνεδείχθη ἄξιος ἀρχηγὸς εἰς περιστάσεις τοσοῦτον τραγικὰς καὶ κρισίμους. Τὴν δοκιμασίαν τῆς ἐξώσεως ἐκ τῆς χώρας αὐτοῦ καὶ τὰς ποικίλας κακώσεις ὑπέστη μετὰ καρτερίας χριστιανικῆς, γενόμενος κοινωνὸς τῶν παθημάτων τοῦ ἐμπεπιστευμένου αὐτῷ λαοῦ, ὡς ἀληθὴς τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος.

Μετὰ δὲ τὴν εἰς Βελιγράδιον, λήγοντος τοῦ 1946, παλινόστησιν αὐτοῦ κατώρθωσε ν᾿ ἀρθῇ ὑπεράνω τῶν πολιτικῶν διενέξεων τῆς χώρας του καὶ νὰ διατηρήσῃ ἀδέσμευτον τὸ φρόνημα μέχρι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἐκδημίας αὐτοῦ, δουλεύων μόνον τῷ Κυρίῳ.

Τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Βελιγραδίου καὶ πάσης Γιουγοσλαυΐας Γαβριὴλ ἡ μνήμη εἴη αἰωνία!

* * *

Ὁ θάνατος τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Γαβριὴλ ἀνηγγέλθη τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ κάτωθι καταχωριζομένου τηλεγραφήματος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μαυροβουνίου κ. Ἀρσενίου, Ἀντιπροέδρου τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας:

Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κύριον Ἀθηναγόραν.

Φανάριον.

Βελιγράδιον 7. 5. 1950.

Ἐν θλίψει ἀναγγέλλομεν τὸν θάνατον τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος, τοῦ πολυφιλήτου ἡμῶν Πατριάρχου Γαβριήλ, ἐκδημήσαντος πρὸς Κύριον αἰφνιδίως τῇ 7ῃ Μαΐου 1950. Ἡ κηδεία τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος γενήσεται τῇ 11ῃ Μαΐου 1950, ὥραν 16, ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τοῦ Βελιγραδίου.

Παρακαλοῦμεν ὅπως δεηθῆτε ὑπὲρ σωτηρίας τῆς μακαρίας αὐτοῦ ψυχῆς.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ὀρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας
Μητροπολίτης Μαυροβουνίου
Ἀρσένιος.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπήντησε τηλεγραφικῶς:

Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Μαυροβουνίου κ. Ἀρσένιον, Ἀντιπρόεδρον Ἱερᾶς Συνόδου.

Βελιγράδιον.

Πληροφορηθέντες ἐν βαθείᾳ θλίψει τὸν θάνατον τοῦ ἀλήστου μνήμης Πατριάρχου Γαβριὴλ ἐδεήθημεν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς μακαρίας αὐτοῦ ψυχῆς, εὐχόμενοι ἀνάδειξιν ἀνταξίου διαδόχου.

10. 5. 950.

Πατριάρχης **Ἀθηναγόρας.**

Δι᾿ ἑτέρου δὲ τηλεγραφήματος ἀνετέθη τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Τιμοκίου κ. Αἰμιλιανῷ, ὅπως ἐκπροσωπήσῃ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ κοιμηθέντος Πατριάρχου.

Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 16ης Μαΐου ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνήγγειλε τῇ Ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ ἀοιδίμου Πατριάχου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας κυροῦ Γαβριήλ, ἐκθεῖσα διὰ μακρῶν τὴν δρᾶσιν καὶ τὰς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπηρεσίας αὐτοῦ καὶ ἐγερθεῖσα, μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, ηὐχήθη ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης κατὰ τὴν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ χοροστασίαν Αὐτῆς, τὴν Κυριακὴν 14ην τ. μ., ἀνέγνω, μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας Λειτουργίας, τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας Γαβριήλ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

ΜΗΝΟΣ ΜΑΪΟΥ.

Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός.

Κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ:

— Κατὰ τοὺς Ἑσπερινοὺς τῶν Σαββάτων.

— Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως (18ην τ. μ.), ἀφ' ἑσπέρας δὲ καὶ κατὰ τὸν Ἑσπερινόν.

— Κατὰ τὰς θείας Λειτουργίας τῶν Κυριακῶν τοῦ Τυφλοῦ (14ης τ. μ.), 21ης τ. μ., ἑορτῆς τῶν Ἁγίων Ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, καθ' ἣν ὡμίλησε πρὸς τὸ εὐσεβὲς ἐκκλησίασμα καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, ἀναγνοῦσα ἅμα, κατὰ τὸν ἐν συνεχείᾳ ψαλέντα Ἑσπερινὸν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὰς εὐχὰς τῆς γονυκλισίας. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην συνεχοροστάτησαν Αὐτῇ οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Ἡλιουπόλεως κ. Γεννάδιος, Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιος, Αἴνου κ. Γερμανός, Προικοννήσου κ. Φιλόθεος, Λαοδικείας κ. Μάξιμος καὶ Σάρδεων κ. Μάξιμος.

Κατὰ τὰς λοιπὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς τοῦ μηνός, καθ' ἃς ἡ Α. Θ. Παναγιότης εὑρίσκετο ἐν τοῖς ἱεροῖς Ναοῖς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησεν, κατὰ τὴν τάξιν, ὁ Πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων.

Πατριαρχικαὶ Χοροστασίαι.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης κατὰ τὸν μῆνα Μάϊον, μεταβᾶσα μετὰ τῆς ἀκολουθίας Αὐτῆς, ἐχοροστάτησεν εἰς τοῖς Ἱ. Ναοῖς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς:

— Τῇ Κυριακῇ τῆς Σαμαρείτιδος (7ῃ τ. μ.), κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Ἁγίου Νικολάου Ὑψωμαθείων.

— Τῇ 17ῃ τ. μ., ἐπὶ τῇ ἀποδόσει τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Πάσχα, ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ποτηρᾶ, κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν.

— Τῇ 19ῃ τ. μ. ἐν τῷ ἱερῷ Ἁγιάσματι τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, τελέσασα τὰ θρησκευτικὰ ἐγκαίνια τῆς αὐτόθι νεοϊδρυθείσης Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος Κυριῶν.

— Τῇ 21ῃ τ. μ., κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἑσπερινοῦ, ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Σαρμασικίου, ἐπευλογήσασα τὸ ἔργον τῆς αὐτόθι ἀρτισυσταθείσης Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος Κυριῶν.

— Τῇ 29ῃ τ.μ., ἑορτῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος, κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, ἐν τῷ πανηγυρίζοντι Ἱ. Ναῷ τοῦ Σταυροδρομίου.

Κατὰ τὰς ὡς ἄνω χοροστασίας ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐκήρυξε τὸν θεῖον λόγον.

Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα πανταχοῦ ὑπεδέχθησαν, οἵ τε Κοινοτικοὶ

παράγοντες καὶ οἱ ἐκπροσωποῦντες τὰ ἐν ἑκάστῃ Κοινότητι λειτουργοῦντα Σωματεῖα κοινῆς ὠφελείας μετ' ἐκδηλώσεων βαθυτάτης εὐλαβείας καὶ τιμῆς.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Δολμᾶ Μπαξέ.

Τῇ 10ῃ τ.μ. ἡ Α. Θ. Παναγιότης μεταβᾶσα, ἐν συνοδείᾳ τοῦ Πανοσ. Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς ἀκολουθίας Αὐτῆς, εἰς τὰ ἐν Δολμᾶ Μπαξὲ ἀνάκτορα, ἔνθα διέμεινεν ἐπὶ τινας ἡμέρας παρεπιδημῶν ὁ Ἐξοχ. Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. **İsmet İnönü**, ὑπέγραψεν ἐν τῷ ἐπισήμῳ βιβλίῳ τῶν ἐπισκέψεων.

Τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας προσῆλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ἀπὸ μέρους τοῦ Ἐξοχ. Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ὁ Διευθυντὴς τοῦ ἰδιαιτέρου Γραφείου Αὐτοῦ κ. **Haldun Derin**, ἐπιδοὺς τῇ Α. Θ. Παναγιότητι Προεδρικὸν ἐπισκεπτήριον μετ' ἰδιοχείρων εὐχαριστιῶν.

Ἑορταὶ - Συγχαρητήρια.

Τοὺς κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἀγαγόντας τὰ ὀνομαστήρια αὐτῶν Σεβ. Μητροπολίτας Αἴνου κ. Γερμανὸν (12 τ.μ.) καὶ Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνον (21 τ.μ.) ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπισκεφθεῖσα συνεχάρη αὐτοπροσώπως.

— Ὡσαύτως τῇ 28ῃ τ.μ. ἡ Α. Θ. Παναγιότης μεταβᾶσα εἰς Θεραπεῖα συνεχάρη αὐτοπροσώπως τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Δέρκων κ. Ἰάκωβον, ἐπὶ τῇ ἐνθρονίσει αὐτοῦ.

Πατριαρχικαὶ εὐχαὶ καὶ ἐκδηλώσεις.

Κατὰ τὴν ἐν **Fatih** γενομένην τῇ 15ῃ τ.μ. τελετὴν ὑπὲρ τῶν πεσόντων ἀεροπόρων, σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐντολῇ, παρέστη ὁ Πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων.

Ἐκ προσώπου τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ Πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος ἀντεπεσκέφθη:

— Τῇ 17ῃ τ.μ., τὸν ἐνταῦθα παρεπιδημοῦντα Ἀμερικανὸν στρατηγὸν κ. **E. Hume**.

— Τῇ 23ῃ τ.μ. εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν Προξενεῖον, τὸν ἐν τῇ Πόλει ἡμῶν παρεπιδημοῦντα κ. **W. Aldrich**, Πρόεδρον τῆς Ἀμερικανικῆς διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν ἐπιτροπῆς πιστώσεων.

— Τῇ 31ῃ λ.μ. τὸν κ. **Ch. Louis**, Γενικὸν Πρόξενον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν νέων ἐνταῦθα καθηκόντων αὐτοῦ.

Ἀφίξεις—Ἀναχωρήσεις.

— Τὸν ἐπ' ἀδείᾳ τῇ 11ῃ τ. μ. σιδηροδρομικῶς ἀναχωρήσαντα εἰς Ἑλλάδα Σεβ. Μητροπολίτην Κυδωνιῶν κ. Ἀγαθάγγελον. ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, προέπεμψεν ὁ Πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

— Τὸν εἰς Ἅγιον Ὄρος τῇ 19ῃ τ. μ. σιδηροδρομικῶς ἐπανακάμψαντα Θεοφ. Ἐπίσκοπον Μηλιτουπόλεως κ. Ἱερόθεον προέπεμψεν, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ὁ Πανοσ. Δευτερεύων τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Ἰσίδωρος.

Συγκέντρωσις Ἱεροῦ Κλήρου.

Τῇ 23ῃ τ. μ. συνεκεντρώθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ὁ τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Ἱερὸς Κλῆρος, πρὸς ὃν ἡ Α. Θ. Παναγιότης προσελθοῦσα ὡμίλησε περὶ τοῦ ἔργου καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ κληρικοῦ ἐν γένει.

Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή.

Τὴν 28ην τ. μ., ἑορτὴν τῆς Ἁγίας

Τριάδος, πανηγυρίζοντος τοῦ ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Ἱερᾷ Θεολογικῇ Σχολῇ Ναϊδρίου ἐλειτούργησεν ἐν αὐτῷ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πριγκηποννήσων κ. Δωρόθεος.

Ἐπισκέψεις.

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθησαν:

— Τῇ 2ᾳ ὁ κ. Ἀ. Λογοθέτης. Ὁ κ. Τ. Ναοὺμ τοῦ Πρακτορείου Ἀθηνῶν.

— Τῇ 3η ὁ κ. S Ergün, γενικὸς διευθυντὴς τοῦ Συνδέσμου Τουρισμοῦ μετὰ τοῦ γενικοῦ γραμματέως κ. V. N. Tör. Ἡ κ. A. Karassou, διευθύντρια τῆς Γαλλοφώνου ἐφημερίδος «Journal D'Orient».

— Τῇ 5η ὁ κ. C. Fehmi Baykut, ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Cumhuriyet» μετὰ τοῦ κ. Faik Türkmen, καθηγητοῦ. Ὁ κ. Ἰ. Μποσίνης, ἰατρός, μετὰ τοῦ κ. καὶ τῆς κ. Ἀ. Καμαρινοῦ.

— Τῇ 7η ὁ Ἄρχων Μ. Ρήτωρ κ. Βλ. Μιρμίρογλου.

— Τῇ 9η ὁ κ. Mümtaz Apaydin μετὰ τοῦ κ. S. Hüsnioğlu, διευθυντοῦ τῆς ἐφημερίδος «Kemalist Türkiye». Ὁ κ. A. Yesner, δημοσιογράφος. Ὁ ἰατρὸς κ. Χρ. Μάνθος. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν ἐνταῦθα Ἱ. Ναῶν τῆς Βουλγαρικῆς Παροικίας. Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Δ. Καλαμπουρνῆ ἐξ Αὐστρίας.

— Τῇ 12η οἱ ποδοσφαιρισταὶ τοῦ Ἀθλητικοῦ Συλλόγου Beşiktaş μετὰ τοῦ προέδρου αὐτοῦ κ. Ekrem Amaç, Βουλευτοῦ Σταμπούλ. Ὁ κ. Π. Παλαιολόγος, δημοσιογράφος ἐξ Ἀθηνῶν. Ὁ κ. Σπ. Ζαχαριάδης, διευθυντὴς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς. Ὁ ἱερ. Προϊστάμενος καὶ ἡ Ἐφοροεπιτροπὴ τῆς Κοινότητος Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ὑψωμαθείων. Ὁ κ. Θ. Καραμουράτογλου, ἰατρός.

— Τῇ 13η ὁ Βουλευτὴς Σταμποὺλ κ. Ν. Φακατσέλλης, ἰατρός. Τὰ Δ. Συμβούλια τῶν Φιλοπτώχων Ἀδελφοτήτων Μ. Ρεύματος καὶ Διπλοκιονίου.

— Τῇ 15η ὁ κ. Aziz Ongan, διευθυντὴς τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ μουσείου μετὰ τοῦ κ. İzzet Akosman.

— Τῇ 17η ὁ ἐν Ἀδριανουπόλει Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Λ. Κουζόπουλος. Ὁ Ἄρχων Μ. Χαρτοφύλαξ κ. Ἀ. Μόσχος, Βουλευτὴς Σταμπούλ.

— Τῇ 18η ὁ Ἄρχων Μ. Λογοθέτης κ. Κ. Γκιώκας.

— Τῇ 19η ὁ κ. Turner, καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Yale τῆς Ἀμερικῆς μετὰ τοῦ κ. Δ. Ἀνδρεάδου.

— Τῇ 20ῇ ὁ ἱερεὺς τοῦ ἐν Ἀντιγόνῃ Καθολικοῦ μοναστηρίου καλογραιῶν αἰδ. κ. Carlo Gschwind.

— Τῇ 23η ὁ κ. W. Aldrich, πρόεδρος τῆς Ἀμερικανικῆς διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν Ἐπιτροπῆς πιστώσεων μετὰ τοῦ ἐνταῦθα Γεν. Προξένου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κ. Ch. Louis.

— Τῇ 24η ὁ Ἄρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου κ. Ἰ. Παναγιωτίδης, καθηγητής. Ὁ κ. Ἀρ. Παπαδάκης, δικηγόρος ἐξ Ἀθηνῶν.

— Τῇ 25η ὁ ἐνταῦθα Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Γ. Χριστόπουλος. Ὁ κ. Mehmet Sipahioğlu, δημοτικὸς Σύμβουλος Σταμπούλ. Ἡ δὶς Ἄ. Βασιλειάδου, καθηγήτρια.

— Τῇ 27η ὁ κ. Γ. Κονιδάρης, καθηγητὴς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Γ. Μαυρομμάτη ἰατροῦ.

— Τῇ 30ῇ ὁ κ. Δ. Ἀποστολίδης, γεν. διευθυντὴς τοῦ ταμείου Προνοίας ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ κ. Κ. Βασιλειάδης, ἰδιοκτήτης καὶ διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος «Ἀπογευτινή».

— Τῇ 31ῃ ὁ κ. Sıtkı Ulusu. Ὁ ἐνταῦθα παρεπιδημῶν ἱερατ. Προϊστάμενος τῆς Ὀρθοδόξου Κοινότητος Λονδίνου, Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Ἰάκωβος Βίρβος.

Ὡσαύτως τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθησαν καὶ πλεῖστοι ἐκ τοῦ εὐσεβοῦς Πληρώματος, ἵνα λάβωσι τὴν εὐλογίαν Αὐτῆς ἢ καὶ δι' ἰδίας αὐτῶν ὑποθέσεις.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΜΗΝΟΣ ΜΑΪΟΥ.

Ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τῆς νέας Κυβερνήσεως.

Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 23ης Μαΐου ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνεκοινώσατο τῇ Ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν ὑπὸ τῆς νέας Μεγάλης Ἐθνοσυνελεύσεως ἐκλογὴν τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας Ἐξοχωτάτου κ. Τζελὰλ Μπαγιάρ, ὡς καὶ τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἐξοχ. κ. Ἀδνὰν Μενδερὲς Κυβερνήσεως καὶ ἐδήλωσεν ὅτι τόσον πρὸς τὸν Ἐξοχ. Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας καὶ τὸν Πρόεδρον τῆς Μ. Ἐθνοσυνελεύσεως ὅσον καὶ πρὸς τὸν Ἐξοχ. Πρωθυπουργὸν καὶ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν ἐξέφρασε τηλεγραφικῶς τὰ συγχαρητήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ηὐχήθη ὑπὲρ ἐνισχύσεως αὐτῶν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους καθηκόντων.

Κανονικαὶ ψῆφοι.

Πλήρωσις Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δέρκων.

Ἐν τῇ Συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 23ης Μαΐου τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰσηγησαμένης τὴν πλήρωσιν τῆς διὰ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Δέρκων Ἰωακεὶμ χηρευσάσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δέρκων, ψήφων δὲ κανονικῶν γενομένων ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, Μητροπολίτης Δέρκων ἀνεδείχθη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰάκωβος, διὰ ψήφων 7, τεσσάρων ψήφων δοθεισῶν τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Αὐστραλίας κ. Θεοφυλάκτῳ, μιᾶς δὲ τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Μηθύμνης κ. Διονυσίῳ.

Πρὸς τὴν Α. Σεβασμιότητα, παραστᾶσαν αὐθημερὸν ἐν τῇ Ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀναγγείλασα τὴν ἐκλογὴν αὐτῆς ἐξέφρασε τὰ συγχαρητήρια Αὐτῆς καὶ ηὐχήθη ὅπως ὁ Κύριος ἐνισχύῃ αὐτὴν ἐν τῇ διαποιμάνσει τῆς ἱστορικῆς Μητροπόλεως Δέρκων.

Ἀπαντῶσα ἡ Α. Σεβασμιότης ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον τῆς ἱστορικῆς Μητροπόλεως Δέρκων ἐκλογῇ αὐτῆς, ἐμνήσθη τῆς ἐπὶ 25ετίαν ποιμαντορίας αὐτῆς ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Ἴμβρου καὶ Τενέδου, ἐν ᾗ εἰργάσθη διὰ τὴν ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς καὶ κοινωνικῆς πλευρᾶς ἐξύψωσιν αὐτῆς καὶ παρέσχε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ὑπείκουσα εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας θέλει προσφέρει πάσας αὐτῆς τὰς δυνάμεις διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς λαχούσης αὐ-

τῇ Ἐπαρχίας.

— Ἐν τῇ αὐτῇ συνεδρίᾳ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δέρκων κ. Ἰάκωβος ἐπανεξελέγη διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας μέλος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, κληθεὶς δὲ κατέλαβε τὴν οἰκείαν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ θέσιν.

Πλήρωσις Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κρήτης.

Ἐν τῇ Συνοδικῇ Συνεδρίᾳ τῆς 23ης Μαΐου, τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰσηγησαμένης τὴν πλήρωσιν τῆς διὰ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Κρήτης, Βασιλείου κενωθεῖσαν Ἱερὰν Μητρόπολιν Κρήτης, ψήφων δὲ κανονικῶν γενομένων ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, Μητροπολίτης Κρήτης ἐξελέγη παμψηφεὶ ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀρκαδίας κ. Εὐγένιος, συνυποψηφίων τεθέντων τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Λάμπης καὶ Σφακίων κ. Εὐμενίου καὶ Ἱερᾶς καὶ Σιτείας κ. Φιλοθέου.

Ἡ ὡς ἄνω ἐκλογὴ ἀνηγγέλθη τηλεγραφικῶς τῷ Θεοφιλεστάτῳ Τοποτηρητῇ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κρήτης, Ἐπισκόπῳ Λάμπης καὶ Σφακίων κ. Εὐμενίῳ καὶ τῇ Α. Σεβασμιότητι, προτραπείσῃ ἵνα ἔλθῃ ἐνταῦθα πρὸς τέλεσιν τοῦ Μ. Μηνύματος καὶ τῆς νενομισμένης Εὐχαριστίας.

Ἐκλογὴ Βοηθοῦ Ἐπισκόπου τοῦ ἐν Δ. Εὐρώπῃ Ρώσσου Ἐξάρχου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βλαδίμηρος, Ἔξαρχος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῶν ἐν Δ. Εὐρώπῃ Ὀρθοδόξων Ρωσσικῶν Παροικιῶν, ὑπέβαλεν ὅτι ἀπαραίτητος τυγχάνει αὐτῷ ἡ ὕπαρξις τοῦ δευτέρου βοηθοῦ Ἐπισκόπου πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ὀρθοδόξων Ρωσσικῶν Κοινοτήτων καὶ ἐξητήσατο τὴν ἔγκρισιν τῆς εἰς Ἐπίσκοπον προαγωγῆς τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου Ἰωάννου Κουράκιν, Ἱερατικῶς Προϊσταμένου τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Ὀρθοδόξου Ρωσσικῆς Κοινότητος.

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἐν τῇ Συνοδικῇ Συνεδρίᾳ τῆς 23ης Μαΐου ἐκτιμήσασα τοὺς ὡς ἄνω ἀναφερομένους λόγους, ὁμοφώνως ἀπεδέξατο τὴν ὑποβαλλομένην αἴτησιν καὶ ἐνέκρινε τὴν εἰς Ἐπίσκοπον προαγωγὴν τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Κουράκιν.

Ἐν τῇ αὐτῇ Συνοδικῇ ὡς ἄνω συνεδρίᾳ, τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰσηγησαμένης τὴν ἐκλογὴν Ἐπισκόπου τῆς πάλαι ποτε διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Μεσσήνης, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ὁμοφώνως ἀπεδέξατο τὴν εἰσήγησιν Αὐτῆς, ψήφων δὲ κανονικῶν γενομένων ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, Ἐπίσκοπος Μεσσήνης ἐξελέγη παμψηφεὶ ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Ἰωάννης.

Ἡ ἐκλογὴ ἀνεκοινώθη τηλεγραφικῶς τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Βλαδιμήρῳ.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἴμβρου.

Γενικὸς Πατριαρχικὸς Ἐπίτροπος ἐν τῇ κενωθείσῃ Ἱερᾷ Μητροπόλει Ἴμβρου καὶ Τενέδου, μέχρι τῆς πληρώσεως αὐτῆς, διωρίσθη ὁ Αἰδεσ.Πρεσβύτερος Σπυρίδων Δαμδᾶς.

Ὀρθόδοξον Ρωσσικὸν Ἰνστιτοῦτον Παρισίων.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Κατάνης κ. Κασσιανός, Διευθυντὴς τοῦ Ὀρθοδόξου Ρωσσικοῦ Θεολογικοῦ Ἰν-

στιτούτου Παρισίων, διὰ τηλεγραφήματος αὐτοῦ ὑπέβαλεν ὅτι συνεπληρώθη εἰκοσιπενταετία ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἐξητήσατο τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Τηλεγραφικῶς καὶ διὰ γραμμάτων διεβιβάσθησαν αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τοῦ πνευματικοῦ τούτου φυτωρίου τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας, τὸ ὁποῖον μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ρώσσων Ὀρθοδόξων Θεολόγων καὶ κληρικῶν καὶ σπουδαίως συνέβαλεν εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ ἐν τῇ Δύσει γνωστὸν τὸ πνεῦμα τῆς Ὀρθοδοξίας.

Κανονικαὶ ἄδειαι.

Αἰτήσει τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κυδωνιῶν κ. Ἀγαθαγγέλου παρεσχέθη αὐτῷ τρίμηνος ἄδεια ἀπουσίας πρὸς μετάβασιν αὐτοῦ εἰς Ἑλλάδα.

Ἀσθένεια Μητροπολίτου Κώου Ἐμμανουήλ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κώου κ. Ἐμμανουὴλ πάσχων ἐκ νεφρολιθιάσεως, ἔτυχε τῆς σχετικῆς κανονικῆς τῆς Ἐκκλησίας ἀδείας καὶ μεταβὰς εἰς Ἀθήνας τῇ 22ᾳ Ἀπριλίου εἰσήχθη εἰς κλινικήν, ἔνθα ὑπέστη ἐγχείρισιν, ἤδη δὲ εὕρηται εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀναρρώσεως.

Τῇ Αὐτοῦ Σεβασμιότητι διὰ γραμμάτων ἐξεφράσθη ἡ συμπάθεια καὶ αἱ ὑπὲρ τῆς πλήρους ἀποκαταστάσεως τῆς ὑγείας αὐτῆς εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Διορισμός.

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Παρθένιος Πολλάκης, Ἱερατικῶς Προϊστάμενος τῆς ἐν Παρισίοις Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Στεφάνου διὰ γράμματος αὐτοῦ ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι μετὰ δεκαεννεαετῆ ἱερατείαν ἐν τῇ Κοινότητι ταύτῃ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐντῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ἐξητήσατο τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας.

Τῇ Α. Πανοσιολογιότητι διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος ἐξεφράσθη ἡ εὐαρέσκεια τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν εὔορκον αὐτοῦ ἄχρι τοῦδε διακονίαν καὶ τὰ συγχαρητήρια καὶ αἱ εὐχαὶ αὐτῆς ἐπὶ τῷ ὡς ἄνω ἐπαξίῳ αὐτοῦ διορισμῷ.

Αἴτησις συγγνώμης.

Ὁ εἰς τὴν ποινὴν καθαιρέσεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὑποβληθεὶς τέως Ἱερατικῶς Προϊστάμενος τῆς ἐν Μασσαλίᾳ Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος Λουκιανὸς Δεπούντης, ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἱ. Μετάνοιαν αὐτοῦ δι' αἰτήσεως ὑπέβαλε τὴν εἰλικρινῆ αὐτοῦ μετάνοιαν ἐφ' οἷς ἥμαρτε καὶ ἐξητήσατο τὴν συγγνώμην τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἄρσιν τῆς ἐπιβληθείσης αὐτῷ ποινῆς.

Ἡ ὡς ἄνω αἴτησις παρεπέμφθη συνοδικῶς τῇ Κανονικῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς μελέτην καὶ εἰσήγησιν.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΕΡΚΩΝ.

Τὸ Σάββατον, 27ην Μαΐου, καὶ ὥραν 5ην μ. μ. ἐγένετο ἐν τῷ ἐν Θεραπείοις ἱερῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ νέου Μητροπολίτου Δέρκων κ. Ἰακώβου. Κατὰ τὸν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἑσπερινὸν τοῦ Σαββάτου, γενομένης Πατριαρχι-

κῆς καὶ Συνοδικῆς Χοροστασίας, συνεχοροστάτησε, κατὰ τὴν τάξιν, καὶ ὁ νεοεκλεγεὶς Μητροπολίτης Δέρκων κ. Ἰάκωβος. Περὶ ὥραν 4ην μ. μ. συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Μελίτωνος, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ Γέροντος Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ, τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δέρκων κ. Ἰάκωβος ἀνεχώρησεν ἐκ Φαναρίου καὶ περὶ ὥραν 5ην ἀφίχθη εἰς τὸν ἱ. Ναὸν Ἁγίας Παρασκευῆς, τυχὼν τιμητικῆς ὑποδοχῆς ἀπὸ μέρους τοῦ ἱ. Κλήρου καὶ τῶν Ἐφοροεπιτροπῶν τῆς Ἐπαρχίας Δέρκων καὶ πλήθους κόσμου.

Εὐθὺς ἐπηκολούθησεν ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἡ νενομισμένη ἐπὶ τῇ ἐγκαθιδρύσει ἀκολουθία, εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας ἀνεγνώσθη ἀπ᾿ ἄμβωνος ὑπὸ τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἱερωνύμου, Ἀρχειοφύλακος τῶν Πατριαρχείων, τὸ Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Γράμμα τῆς ἐκλογῆς, μεθ᾿ ὃ ἡ Α. Σεβασμιότης ἀνέγνω τὸν ἐνθρονιστήριον αὐτῆς λόγον, ἀναλύσασα τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ σημερινῇ πολυταράχῳ ἀνθρωπότητι καὶ παρασχοῦσα θερμὰς πρὸς τὸ ποίμνιον συστάσεις καὶ ἐπαγγελίας, τὸ τέλος τῶν ὁποίων ἐκάλυψαν ἐνθουσιώδη «Ἄξιος».

Ἐν συνεχείᾳ τὴν Α. Σεβασμιότητα προσεφώνησεν ἀπὸ μέρους τοῦ ἱ. Κλήρου καὶ τοῦ Ποιμνίου τῆς Ἐπαρχίας ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἀθανάσιος καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῆς Κοινότητος Θεραπείων κ. Ἀθανάσιος Λογοθέτης, πρὸς οὓς ἀπήντησε διὰ μακρῶν ἡ Α. Σεβασμιότης, ἐκφράσασα τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς διὰ τὰ ἐπὶ τῇ ἐγκαθιδρύσει αὐτῆς ἐκδηλωθέντα αἰσθήματα τῆς Ἐπαρχίας καὶ τονίσασα ὅτι θέλει συνεργασθῇ μετὰ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικοκοινοτικῶν παραγόντων πρὸς θεραπείαν πασῶν τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐπαρχίας.

Εἰς τὴν τελετὴν τῆς ἐγκαθιδρύσεως τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἀντεπροσώπευσεν ὁ Πανοσιολ. Μέγας Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων, παρῆσαν δὲ οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶς, Πριγκηποννήσων κ. Δωρόθεος, Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος καὶ Αἴνου κ. Γερμανός, ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κ. Ἰάκωβος, ὁ ἐν τῇ Πόλει ἡμῶν παρεπιδημῶν κ. Γεράσιμος Κονιδάρης, καθηγητὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης, αἱ Ἐφοροεπιτροπαὶ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἀντιπρόσωποι τῶν Κοινοτικῶν ὀργανώσεων τῆς Ἐπαρχίας καὶ πλεῖστοι ἐκ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου τῆς Πόλεως.

Μετὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐγκαθιδρύσεως ἡ Α. Σεβασμιότης ἐν συνοδείᾳ πάντων τῶν παραστάντων ἐπισήμων καὶ ἐν μέσῳ τῶν πολλαπλῶν ἐκδηλώσεων σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης ἀπὸ μέρους τοῦ ποιμνίου κατηυθύνθη πρὸς τὸ μέγαρον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἔνθα ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια αὐτῶν.

ORTODOKSİA — Ahlâkî ve Dinî Resale

İmtiyaz sahibi ve Umum neşriyat Müdürü : ADALAR MİTROPOLİTİ DOROTEOS YEORGİADİS

Mahal İdare: Büyükada, Kanarya sok., No. 16, İstanbul.

Basıldığı yer ve tarih : Çituri Biraderler, 30 Haziran 1950.